

Fåglar på Mäläröarna 2001

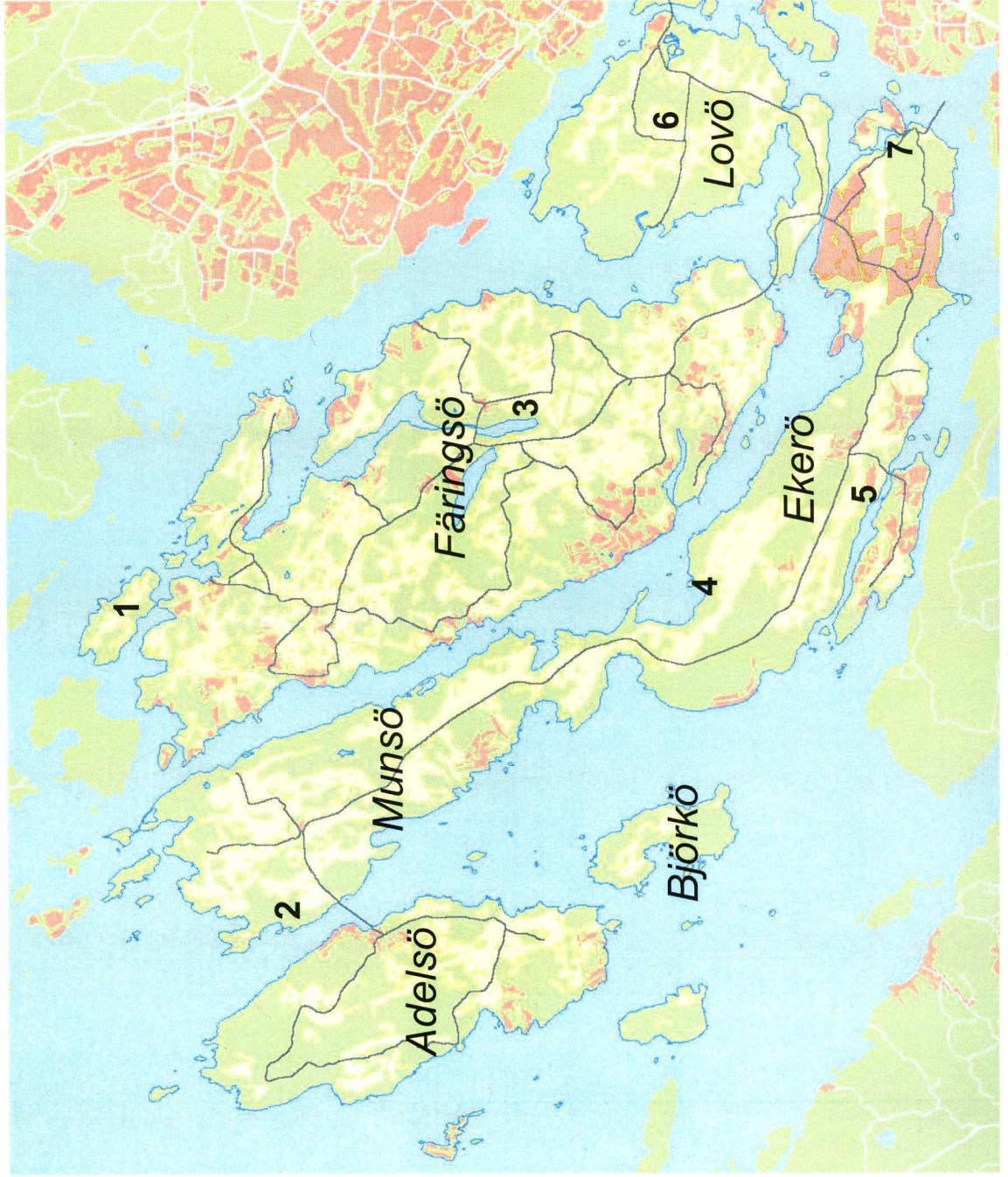

Innehåll

Fågelåret 2001 i närmiljön	1
<i>Urpo Könnömäki</i>	
Våtmarksarbete vid Svartsjövikens	5
<i>Angelica Aronsson</i>	
Inventering av Svartsjövikens 2001	9
<i>Martin Bergström</i>	
Häckfågelinventering i Svartsjövikens 2001	13
<i>Jan Sondell</i>	
Presentation av Menhammarsvikens	18
<i>Urpo Könnömäki</i>	
Citronärulan i Sverige och vid Menhammar	20
<i>Jan Sondell</i>	
Några fågelnotiser	21
<i>Jan Sondell</i>	
Observationer i Ekerö kommun 2001	25
<i>Martin Bergström</i>	
Verksamhetsberättelse för 2001	37
<i>Ulf Aronsson</i>	
Föreningsnytt	39
Observationslistor	40

Ett urval fågellokaler på Mälars- öarna

1. Eldgarnsö
2. Väsby Hage
3. Svartsjövikens viken
4. Menhammarsviken
5. Älby Hage
6. Mastområdet
7. Ekebyhovsbacken

Fåglar på Mälardöarna

Årgång 2, 2002. ISSN 1650-982X

Redaktion: Laine Boresjö Bronge & Jan Sondell

Mälardöarnas Ornitologiska Förening

Mälardöarnas Ornitologiska Förening är en lokalförening av Sveriges Ornitologiska Förening. Verksamhetsområde är Ekerö kommun i Stockholms län.

Styrelse 2001

Ordförande: Urpo Könnömäki

Vice ordförande: Jan Sondell

Sekreterare: Ulf Aronsson

Kassör: Jan Björk

Övriga ledamöter: Martin Bergström

Laine Boresjö Bronge

Bertil Dolk

Gösta Reiland

Medlemskap & aktiviteter

Medlem blir man genom att sätta in 100:- på pg 50 22 80-1 (familjemedlem och ungdom under 18 år 50:-) Föreningen har ett aktivitetsprogram, inventerar häckfåglar och bedriver observationer vår och höst vid Svartsjövikens och ger ut en årsskrift som behandlar fåglarna i kommunen.

Medlemmar kan även få ett nyhetsbrev med de senaste observationerna via e-post. Kontakta någon i styrelsen!

Ta del av och rapportera observationer i Ekerö kommun på Internet!

Gå till: [http://svalan.viron.se/rappsyst/senasteobsarna.asp?region=kommun®ionid=0125&dagar=7&sort=datum&namn=](http://svalan.viron.se/rappsyst/senasteobsarna.asp?region=kommun®ionid=0125& dagar=7&sort=datum&namn=).

Omslagsfoto: Citronärta vid Menhammarsviken. Foto: Michael Bergman

Fågelåret 2001 i närmiljön

Urpo Könnömäki

Vem minns inte årets stora attraktion vid Menhammarsviken, den häckande citronärlan och de stora skarorna kryssande fågelskådare från när och fjärran. Den spännande vassbränningen vid Svartsjöviken och den stora omdaningen efter monstermaskinernas vilda framfart har ingen heller kunnat missa. Det är inte bara vi människor som nyfiket undrat vad som händer. Fåglarna har inte varit sena att upptäcka förändringarna vid viken. Redan under arbetets gång har flera olika arter vadare och änder visat sitt intresse.

År 2001 blev ett händelserikt fågelår. Året började med milt och ostadigt väder och de flesta vattendragen var öppna. Vid Menhammarsviken hade det samlats en stor flock sot-höns, ungefär 150 stycken, samt två familjer sångsvanar bestående av fyra vuxna och fyra ungar. Fjällvråken, tornfalken och varfågeln fanns också på plats som vanligt. Den första unga havsörnen visade sig ovanför Älby Hage i början av januari.

Fågelbordet hade sina vanliga gäster, allt från stenknäckar och domherrar till olika finkar samt två pigga svartmesar. Redan tidigt på morgnarna var det 20-talet koltrastar som i halvmörkret kalasade på äpplen och olika frön. Jag har funderat över varför det nästan bara är ungfåglar och ytterst få utfärgade hannar, med sina vackra illgula näbbar, som sluter upp. De andra tidiga morgongästerna är gulsparvarna, vilka har återhämtat sig efter nergången på grund av 60-70-talens biocidskandal. Man blir väldigt glad när man ser uppåt 30 stycken samtidigt vid matningen ätande havre, flera äldre hannar med vackert gula hjässor. Många är vintergästande fåglar från nordligare breddgrader.

Nittioalets jordbrukspolitik med stora åkerarealer i träda gynnade många frötande fåglar och deras predatorer, rovfåglar på sitt

vinterviste, inte minst tornfalkar och olika vråkar. Steglitsen ökade vid matbordet från några enstaka individer till småflockar på upp till 15–20 stycken. Däremot förefaller det som om grönfinken har minskat i antal. Under mitten av nittioalet fanns det flera stora finkflockar runt om på öarna. Inriktningen på EUs jordbrukspolitik har dock gjort att markarealen i träda har minskat vilket försämrat livsvillkoren för frötarna.

I slutet av januari fanns det 10-talet starar, sex bofinkar, elva bergfinkar och två ringduvor vid Älby Hage samt 10-talet gärdsmygar och några skäggmesar vid Helgö kanal. När det är hårda vintrar decimeras skäggmesen hårt. Vinterns kallaste period inträffade i början av februari, termometern nådde ned till minus tjugofem grader. Efter en vecka var det plusgrader igen, de flesta av "flyttfåglarna" hade tack och lov klarat köldknäppen med livet i behåll. Ytterligare en gäst visade sig då i hagen vid en vattenkälla, en rödhake. Den har en enorm förmåga att hitta lämpliga vintervisten.

Efter många års fågelstudier i närmiljön blir man övertygad om att fåglarna har i princip en liknande livsrytm som vi människor. Iakttar man yttfåglarnas ankomsttider till sina häckningsplatser så märker man att mönstret upprepar sig år efter år med nästan kuslig precision.

Människornas livsmönster styrs också av bestämda tider för det mesta, som semestrar, helger och annat.

Omkring den 15 mars återkommer skogs- och ringduvorna, lärkorna samt den vackra tofsvipan. I början av april är den stora flyttvågen på gång. Då brukar man få studera en av de vackraste fåglarna enligt mitt tycke, salskraken i praktdräkt. På flera ställen i kommunen kan man se den mytomspunna fågeln med sin vackra nacktofs.

Trastarna har satt i gång sin intensiva revirhävande sång, med koltrasten i första ledet. I slutet av månaden börjar de första sångarna dyka upp, lövsångaren i första hand, sökande föda i någon blommande säl. Nästan varje år ser jag den första lövsångaren i samma stora säl i Älby Hage och då påminns man om hur viktiga vissa träslag i naturen är ur djurens synvinkel sett. I en stor ek på vår tomt har jag satt upp en uggleholk. Knipen, inte kattugglan har lagt den under sitt revir.

Maj är den månad när man vill hinna göra och se allt, då kommer de flesta flyttfåglarna. Det är bråda tider i fågelmarkerna, de flesta fåglarna har en enda tanke i huvudet: att fortplanta sig med en passande partner. Näktergalens starka stämma låter sig höras direkt efter ankomsten mellan den femte och femtonde. Rödstarten har varit talrik i år med häckningar på flera ställen, bl.a. i vårt garage. Göken sätter i gång sökandet efter lämpliga "offerreden" att lägga sina ägg i. Den har minskat i hela landet, här på öarna hör vi dock fortfarande göken på flera ställen.

Låt mig berätta en liten episod om göken i närmiljön. Min gode vän Torsten Welander, ordförande i Stockholms Vandrarförening, ville att jag skulle vara med på en exkursion i Älby Hage. De flesta deltagarna var med ålderns rätt uppvuxna med göken. Alla blev väldigt intresserade när jag berättade att här brukar jag locka fram göken. Jag var nästan hundra procentigt säker på att vi skulle få se och höra den när jag började härma och bara efter ett par minuter hade vi tre gökar kretsande

och galande runt våra huvuden. Jag blev själv förvånad, för att inte tala om hur glada och förvånade alla deltagarna i Vandrarföreningen blev. Jag har träffat många av deltagarna vid senare tillfällen. Gissa vad dom pratar om?

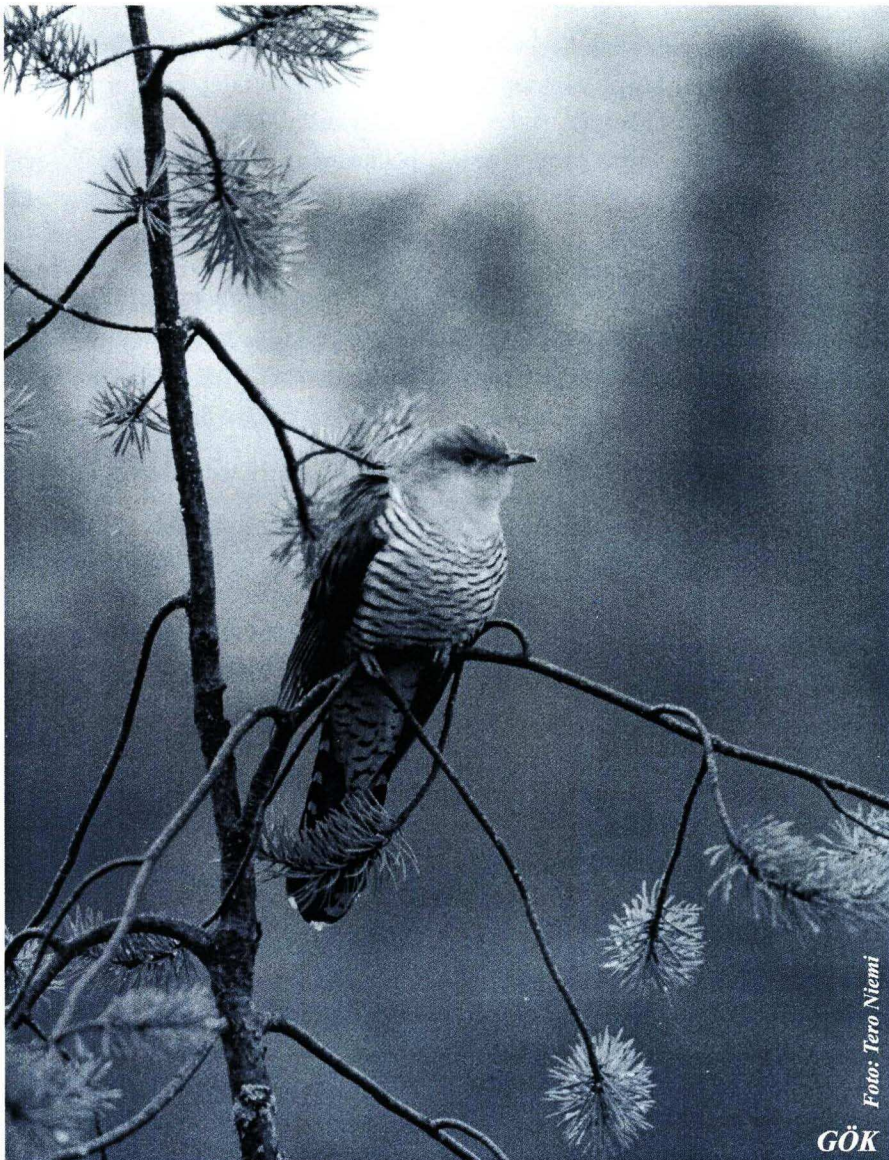
I slutet av maj och i början av juni fanns det ett lärkfalkspar vid Kaggeholm. För andra året i rad lyckades de få ut ungar. Kärrhöken häckade också på Kaggeholmsidan med lyckat resultat; tre fina ungar som ringmärktes. Starungarna lämnade holkarna nästan på dagen samma datum som året innan, den sjätte juni.

MOFs veckobrev har varit späckade med information och tips på vad och var man ser och hör på öarna. "Mister Mail", Martin Bergström, skickade lättad ut den sista punkten i programmet, som var en nattsångarexkursion, i början av juni. Sedan brukar det lätta lite i skådandet och friden sänker sig över fågelmarkerna under sommaren.

Men inte i år, den femtonde juni på morgonen åkte Karl-Erik Fridzén till Menhammarsviken, alltså samma dag som vi skulle ha vår nattsångarexkursion. Karl-Erik ringde till mig mot kvällen och berättade att han har sett en citronärla bland 15-talet gulärlor vid viken och ville att jag skulle bekräfta fyndet. Jag åkte dit och nästan direkt fick jag se ärlan sittande på en stolpe vid golfbanan och sedan var ruljansen i gång.

Vid åttatiden ringde jag till Martin Bergström, exkursionen skulle starta från Tappström klockan nio. Det var väldigt långa minuter för många entusiastiska skådare innan de kom fram till platsen. Telefonerna, sökarna och skådarna gick samtidigt varma runt om i Stockholmstrakten. När exkursionsdeltagarna anlände med andan i halsen tog det inte många minuter innan ärlan exponerade sig vackert sittande på samma stolpe som förut. Vilken start för exkursionen!

Alla exkursionsdeltagarna kunde studera ärlan i vacker kvällssol samtidigt som vi fick höra sjungande rosenfink från parken. Ärlan var en utfärgad gammal fågel. Under tiden började det anlända skådare från alla håll och

kanter. Man frågar sig hur en liten fågel kan sätta i gång en sådan enorm entusiasm hos så många vuxna människor.

Redan på kvällen var det folkvandring till platsen och fågeln kunde skådas i den vackra solnedgången. Det var väldigt många Uppsala-skådare som slog hastighetsrekord på vägen hit. Efter en knapp timme fanns de första på plats. Man vet ju aldrig hur länge en sådan raritet stannar kvar. Tidigt på lördagsmorgonen började de stora skådarskarorna anlända, trots att någon hade larmat ut att fågeln hade lämnat viken. Men som tur var var det falskt

alarm, fågeln visade sig på samma sätt exakt som när den upptäcktes, sittande på den välkända staketstolpen vid golfbanan.

Ärlan hade ett mönster i sitt beteende som upprepades hela tiden, hux flux satt den på stolpen utan att någon hade sett den flyga dit, sedan hoppade den ner i det tjocka gräset och var försvunnen mellan tuvorna och sedan var den plötsligt tillbaka på stolpen igen. Ärlan kunde sitta kvar mellan 20 sekunder och ett par minuter putsande sina fjädrar för att sedan lyfta och flyga över viken mot Menhammars gård.

Under de följande dagarna var det stora skaror skådare från när och fjärran på plats. Det stod uppåt femtio tubkikare i rad längs vägkanten och alla siktade mot samma välkända staketstolpe. Själv var jag på plats flera gånger de följande dagarna och träffade enormt entusiastiska människor som hade åkt både tjuugo och trettio mil för att få se fågeln. Nästan alla fick lön för mödan.

Efter en vecka började vi förstå att ärlan hade något ihop med en gulärla. Ärlan ändrade sitt beteende och flög mot olika håll. En kväll när vi stod på vägen och spanade på ärlan som satt på stolpen, vilande i kvällssolen, lyfte den som vanligt. Men vad händer? Den dimper ner bara 10-talet meter från oss och börjar samla insekter. Då fick vi kvitto på våra misstankar om häckning ihop med gulärlan. Ärlorna lyckades med häckningen och fick 2-3 flygfärdiga ungar.

Nu väntar vi med spänning på nästa sommar och hoppas att ärlorna återkommer, kanske också med sina hybridungar. Vi kan vara mycket nöjda med att alla skådarna kunde studera ärlan i flera veckors tid. Efter första observationen är man alltid orolig för att missa hela föreställningen med den vackra fågeln. Det här var nog enda gången som golfspelarna blev nyfikna på en fågel i stället för en golfboll. En äldre golfdam kom fram och frågade försiktigt om vi hade sett "citronsvalan".

Sommaren blev lite lugnare efter uppståndelsen med citronärlan. Från början av juli var det ett myller av fågelungar i buskarna. I Stafsundshagen träffade jag på en nötkråka i rätt häckningsbiotop. Den nya delen av golfbanan drog till sig lite vadare, i slutet av månaden fanns där några storspovar, mindre strandpipare och gluttsnäppa.

I slutet av augusti började den stora omdaning vid Svartsjövikens med monstermaskiner som gick fram över både vatten och land med sina fräsar och slaghackor. Fåglarna var inte sena att upptäcka ändringen till det bättre. Flera vadare visade sig redan under

maskinernas gång. Svartsjövikens nyansade stränder visade sig vara attraktiv plats för flera arter t.ex. 40-talet krickor, smådopping samt en ovanligt stor flock (ca tjugofem) enkelbeckasiner. Skäggesarna hade också sina flyguppvisningar vid fågeltornet, många var de som fick fina obsar av den mycket vackra fågeln.

I slutet av september visade sig ytterligare en raritet i kommunen, en turturduva vid Vallenbergskullen, som en bekräftelse på Mälarearnas nyintagna plats på fågelkartan. I oktober börjar de flesta övervintrande fåglarna se om sitt vinterrevir. Menhammar hade sina vintergäster tillbaka. Fjällvråken och tornfalken fick flytta sitt vinterrevir till dungen mitt emot fågeltornet på grund av den utökade golfbanan.

I november öppnade min fågelrestaurang för de närmaste gästerna. Man blir aldrig besviken på sina fågelvänner, de återkommer varje år i större eller mindre skaror. De trognaste gästerna visade sig redan dagarna efter restaurangens öppnande. Som exempel kan nämnas alla mesarna, domherrarna, stenknäckarna, koltrastarna samt gulsparvarna. Efter den första snön börjar det dyka upp lite mer udda fågelvänner för utspisning; i år visade sig en nötkråka flera gånger vid matningen.

När december närmade sig sitt slut började vädret bli mer vinterlikt med snö och en riktig köldknäpp lagom till jul. På nyårsafton flög två sångsvanar över tomten med siktet ställt söderut. Helgö kanal frös igen helt utom där den varma källan sipprar fram och brukar ge en liten öppen vattenyta. Ofta ser man rödhaken där, men inte i år. När jag besökte platsen dagen före nyårsafton såg jag något mörkt försvinna in under den snötyngha liggande vassen, troligen en vattensork, tänkte jag. Lite senare samma dag gick jag ner igen och till min stora förvåning flög "vattensorken" sin väg. Det är förvånande hur en liten fågel klarar både kyla och snö bara det finns öppet vatten.

Tack vattenrallen för en fin avslutning av fågelåret 2001!

Våtmarksbete vid Svartsjövik

Angelica Aronsson

Nu finns det strandängar vid Svartsjövik igen! Efter några års gott samarbete inom Projekt Svartsjövik är det åter möjligt att se en vattenspegel från stora vägen och från parken och att erhålla siktlinjer ut mot det omgivande landskapet. Dessutom har goda förutsättningar för ett rikt fågelliv skapats.

Projekt Svartsjövik

Svartsjövik är en Mälärvik belägen på Färingsö i Ekerö kommun. I Mälarsjöarnas Ornitologiska Förenings årsbok "Fåglar på Mälarsjöarna 2000" berättades om projekt Svartsjövik och restaureringen av våtmarksbete vid viken. Projektet startades för att värna Mälaren samt för att bevara och förstärka Svartsjövikens höga natur-, kultur- och rekreationsvärden. Samverkan mellan Ekerö kommun, markägarna, lokala lantbrukare, Svartsjö byalag, Mälarsjöarnas Naturskyddsförening och Mälarsjöarnas Ornitologiska Förening samt andra intressenter har möjliggjort genomförande av projektets åtgärder.

Restaurering av våtmarksbete

Igenväxningen vid Svartsjövik hade gått mycket långt. Det fanns bl a lövskog, videbuskar samt bladvass och starr i de sankare delarna. Restaureringen av våtmarksbetet inleddes i slutet av mars med att lantbrukarna brände av gammal förna på betesmark och vass i delar av området. Efter en regnig vårvinter med högt vattstånd i viken kunde ornitologiska föreningen tillsammans med Svartsjö byalag bränna stora delar av vassen i april (bild 1).

Markbearbetningen med jordbrukstraktorer och amfibiefordon påbörjades den 20 augusti och pågick till den 6 september (bild 2). Mälarens vattstånd låg då på medelnivå (0,32 m

ö h) vilket medförde att större områden än beräknat kunde bearbetas med jordbrukstraktor. Alla öppna ytor med vass-, gräs- eller örtartad vegetation på vikens östra och södra sida skulle bearbetas. Busk- och trädvegetationen skulle stå kvar till bearbetningen slutförts, maskinerna körde alltså runt buskagen. Närmare land dominerade olika gräsarter. Starr- och gräsmarken var delvis starkt tuvad, av främst grenrör, vilket betydde att markbearbetningen måste göras grundligt för att få en bra sönderdelning av tuvor och rotdelar. Det framtida betesområdet skulle ha en så jämn och hållbar markyta som möjligt. Bearbetningen utfördes därför med jordbrukstraktorer med däck i dubbelmontage fram och bak. På dessa marker, där rotfilten skulle bibehållas för att inte försämra markens bärighetsförmåga, utfördes både slagklippning och fräsning med jordbrukstraktor.

Bladvass var dominerande närmast viken. I vassbårdens kant ut mot centrala vattenytan fanns även bl a säv, vattenskräppa och kaveldun. I detta sjönära område har en varaktig utslagning av vassvegetationen eftersträvat. Vid vasskanten mot öppet vatten är vattendjupet 0,5-1,0 m och vassrotfilten flöt delvis. Därför utfördes markbearbetningen med amfibiemaskiner som kan utföra vegetationsfräsning på marker med dålig bärighet. En amfibiegående fräs sliter effektivt sönder bladvassens rötter. Det visade sig att den vassbränning som utförts på den drygt 4 m

Bild 1. Vassbränning vid Svartsjövik den 14 april 2001

Bild 2. Markbearbetning vid Svartsjövik

höga vassen kom att underlätta fräsningen med amfibiefordon så att en bättre markbearbetning erhöles. Rönjning av buskar och träd påbörjades under 2001 och kommer att färdigställas under 2002.

Totalt restaurerades ca 35 ha våtmarksbete (Figur 1). I vikens södra och sydöstra delar restaurerades ca 25 ha och det sammanlagda betesområdet uppgår nu till ca 50 ha. Övriga 10 ha restaurerades i anslutning till Svartsjö slott, framförallt för att erhålla siktlinjer med omgivande landskap och förstärka de kulturhistoriska värdena. Även dessa områden kommer att betas av nötkreatur.

Svartsjövikens är redan idag en fin fågel-lokal med ett rikt fågelliv. Det restaurerade våtmarksbetet kommer att öka den biologiska mångfalden och ge fåglarna goda förutsättningar att trivas genom bra rastmöjligheter och god födotillgång.

Fortsatt arbete

Mälaröarnas Ornitologiska Förening har under år 2000 och 2001 utfört ett mycket viktigt inventeringsarbete för att kartlägga vilka fåglar som häckar, rastar och sträcker förbi Svartsjövikens. Mälaröarnas Naturskyddsförening har inventerat strandvegetationen vid viken. Dessa inventeringar samt fortsatta inventeringar ger ett mycket värdefullt underlag för att kunna bedöma vilka effekter restaureringen av våtmarksbetet kommer att ge på fågelliv och vegetation.

För att öka tillgängligheten i detta naturområde och minska störningsrisken för fågellivet kommer en vandringsled att anläggas runt viken. Arbetena med leden påbörjas under våren 2002 och leden kommer att färdigställas under hösten. Denna vår uppförs ett fågeltorn på vikens östra sida. Parkeringsplats finns vid Svartsjö slott och ytterligare parkeringsmöjligheter kommer att anläggas vid Kumlavägen, söder om Svartsjö by, under 2002.

Långsiktig och kontinuerlig betesdrift är

en nödvändig förutsättning för att kunna restaurera ett större strandängsbete. Nötkreatur kommer att användas som betesdjur vid Svartsjövikens. Värde av att det finns en djurhållare i området som kan bedömas fortsätta betesdriften under överskådlig tid kan inte nog framhållas som en stor tillgång i sammanhanget. Lantbrukarna i kommunen har under vintern genomfört en studiecirkel där bl a skötsel av strandängar och betesmarker samt biologisk mångfald har behandlats. En skötselplan skall nu tas fram och bl a kommer betesputsning av strandängarna vara ett viktigt komplement till betet för att minska tuvbildningen.

Med ett fortsatt nära samarbete med många intressenter kommer dessa natur-, kultur- och vattenvårdande åtgärder att kunna färdigställas samt skötas och underhållas i framtiden.

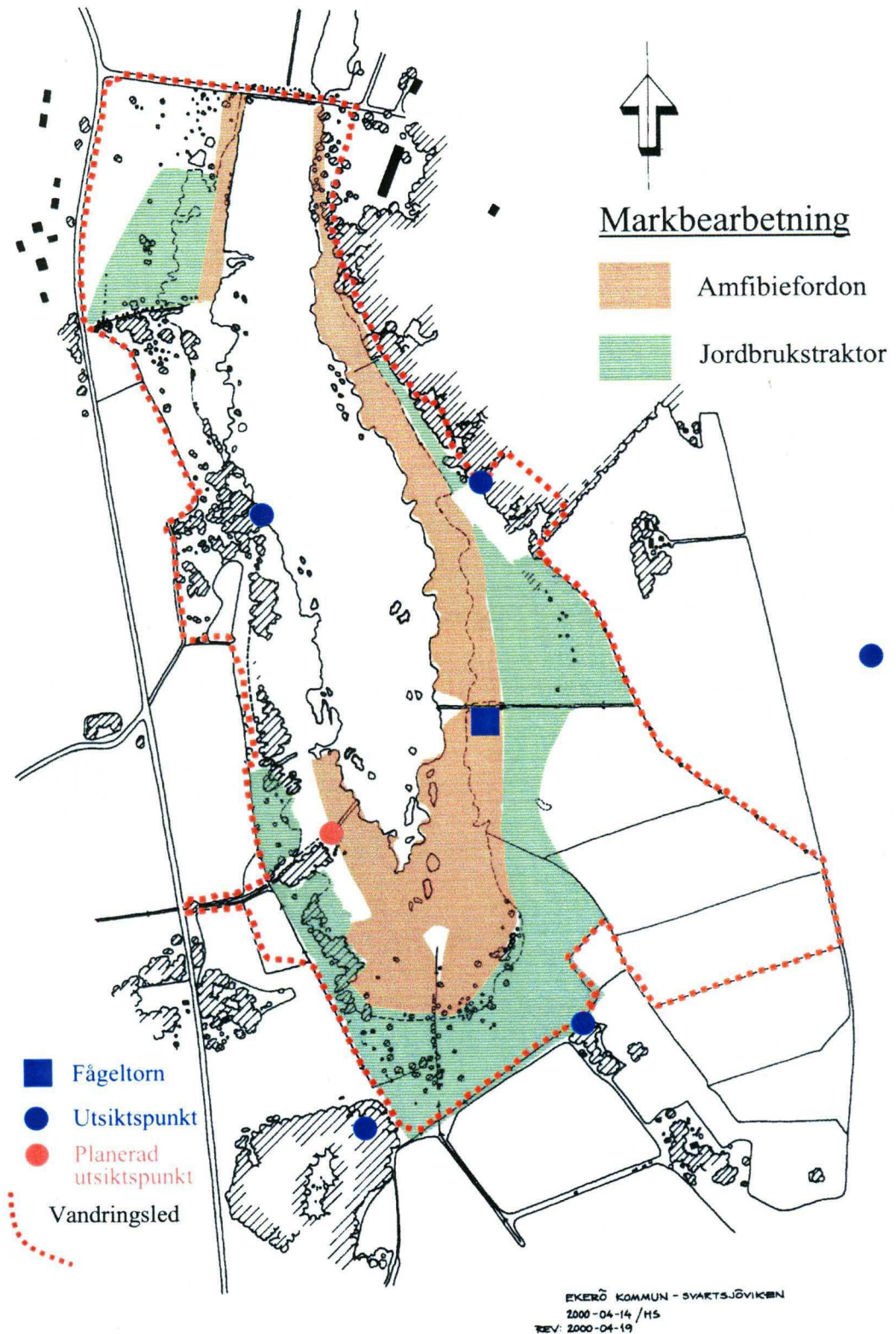
Fler natur- och kulturupplevelser

När ni skådar vid viken passa även på att ta en promenad på de strandnära gångstigarna som anlagts i Svartsjö slottspark. Njut av kontakten med vattnet och av vårens rika örtflora i lundvegetationen. I slottsparkens nyrestaurerade damm finns både den större och den mindre vattensalamandern.

Vid vikens sydvästra strand har ett över-silningsområde anlagts för att minska näring-släckaget från bl a jordbruk och avlopp till viken. Anläggningen kommer att tas i drift under hösten 2002 men redan idag är området väl värt ett besök. Du får en god överblick över fågelfaunan i den södra delen av viken och kan höra skäggmesen tjinga i vassen.

På berget i sydväst, Svartsjö Djurgård, har en siktrönjning utförts. Därifrån har man en utmärkt överblick över hela restaureringsområdet. Tar man en tubkikare med sig dit kan man dessutom komma fåglarna på vattnet och i vassen tillräckligt nära.

Vill du veta mer eller engagera dig i projekt Svartsjövikens? Kontakta Mälaröarnas Ornitologiska Förening eller artikelförfattaren, som är miljösamordnare i Ekerö kommun.

Figur 1. Svartsjövikens naturvårdsåtgärderna 2001-2002. God överblick får man från tornet och berget i söder. En utsiktsplats planeras där det gamla provisoriska tornet var beläget.

Inventering av Svartsjöviken 2001

Martin Bergström

Arbetet med inventering av rastande och sträckande fåglar har fortsatt under vår och höst 2001. Tio besök under våren mellan 17 mars och 26 maj och 15 besök under hösten mellan 5 augusti och 11 november har utförts. Totalt har ett tiotal inventerare hjälpt till på frivillig basis.

Under 2001 koncentrerades inventeringen på fågelarter med anknytning till våtmarken. Under år 2000 noterades alla arter, men i år togs arter som blåmes och lövsångare endast med om de rastade i våtmarken.

Vegetationen har förändrats en hel del jämfört med förra året. I slutet av mars brändes en stor del av vassen i södra delen av viken, något som kan ha lockat ett större antal storvadare att rasta. I början av september restaurerades viken. All vass i södra och östra delen frästes med specialmaskiner så att strandlinjen blev helt frilagd. I samband med detta kom stora mängder frön och annan föda fram, vilket

lockade en del fåglar att rasta under hösten, t.ex. sohöns och krickor. Under hösten förekom en del jakt i markerna, vilket kan lett till att gässen inte rastade lika talrikt som 2000.

Vädret under våren var inte lika bra som året innan. Detta gynnade också vadare att rasta framförallt vid Bredlöt, där översvämningarna lockade. Hösten var däremot varmare med mer stabilt väder.

Tabell 1a och b redovisar intressantare arter som observerats vår och höst 2001. Figur 1 visar en jämförelse mellan några arters förekomst vår och höst 2000 respektive 2001.

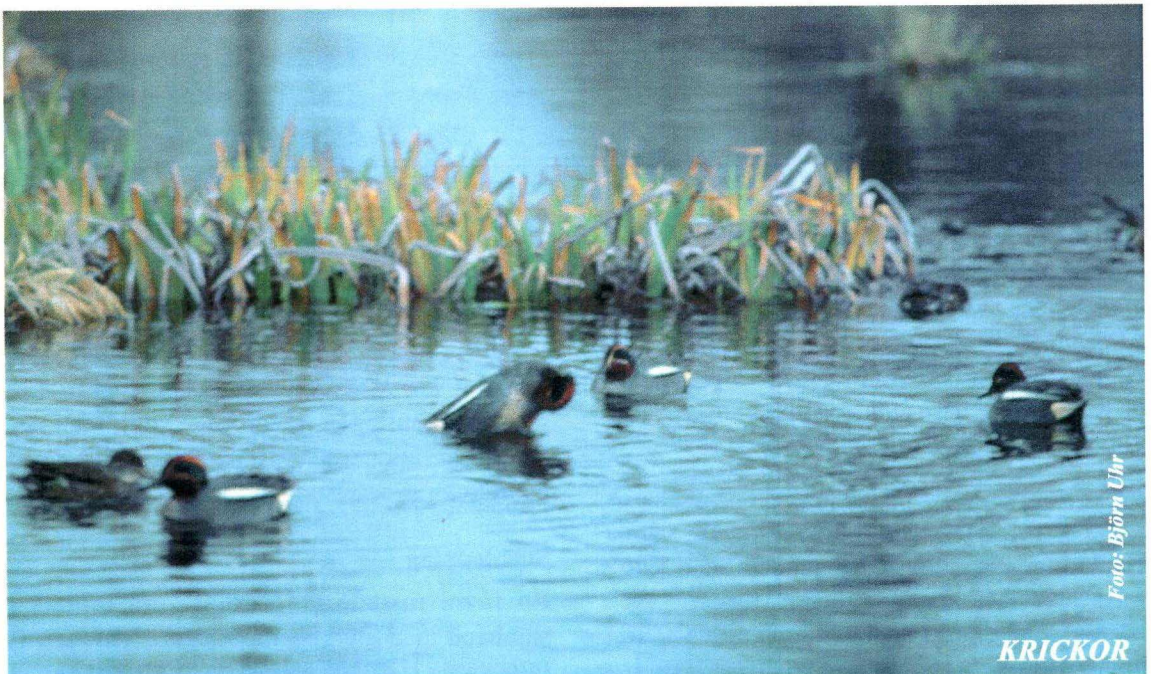

Foto: Björn Uhr

KRICKOR

Tabell 1a. *Intressantare arter våren 2001*

Vecka	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	Vårsum 2000	2001
Diverse våtmarksfåglar															
Skäggdopping	-	-	-	-	-	2	2	6	5	1	-	4	4	24	17
Häger	-	-	1	2	1	-	3	5	-	-	-	1	-	13	19
Sothöna	-	-	-	-	1	20	40	24	15	11	-	10	2	123	391
Skrattmå	-	-	-	-	-	30	30	30	85	68	-	-	-	243	233
Skäggmes	-	-	-	-	2	-	10	-	10	-	-	4	1	27	45
Gäss															
Grågås	-	-	14	14	15	16	44	9	17	11	-	17	2	159	330
Kanadagås	-	-	26	5	90	60	39	6	18	18	-	14	26	302	512
Änder															
Kricka	-	-	-	-	-	80	80	40	6	6	-	3	-	215	103
Gräsand	-	-	50	25	39	80	4	12	10	8	-	1	14	243	513
Skedand	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	1	3	8	-
Bläsand	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	8
Vigg	-	5	1	9	18	20	6	15	13	-	-	6	-	93	142
Knipa	-	-	6	3	13	30	10	11	15	15	-	37	8	148	266
Storskrake	-	-	-	6	4	4	8	8	2	1	-	-	-	33	135
Vadare															
Ljungpipare	-	-	-	-	-	-	-	8	-	135	-	-	-	143	41
Tofsvipa	-	50	-	24	-	40	12	20	18	15	-	7	3	189	671
Brushane	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	4
Enkelbeckasin	-	-	-	-	-	12	4	6	9	7	-	4	5	47	70
Svartsnäppa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	2	1
Gluttsnäppa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	5	3
Skogssnäppa	-	-	-	-	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	5
Grönbena	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60	-	3	6	69	24

Nedan följer kommentarer till observationerna.

Skäggdopping

Något fler individer än 2000 både vår och höst. Ett bättre häckningsresultat konstaterades 2001 till följd av bättre väder.

Sothöna

Färre sothöns rastade i viken under våren. Häckningen lyckades däremot sothönan bättre med 2001. Markbearbetningen frigjorde även näring som gjorde att arten uppträdde talrikt under hösten.

Häger och änder

Färre under våren, men fler rastande änder och hägrar under hösten. De flesta arter observerades i högre antal 2001 än 2000. Möjligen kan det ha varit den näringsutlösning, som markbearbetningen medförde, som lockade. Ströobservationer av enstaka snatteränder och stjärtänder gjordes under hösten.

Smådopping

En fågel rastade i de gölar som bildats i samband med markbearbetningen. Vid ett tillfälle sågs t.o.m. två fåglar.

Tabell 1b. *Intressantare arter hösten 2001*

Vecka	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	Sum	2000
Diverse våtmarksfåglar																	
Skäggdopping	6	-	3	2	5	4	6	-	3	6	1	4	-	-	-	40	31
Häger	1	1	1	5	7	5	6	3	2	4	2	2	1	5	2	45	32
Sothöna	40	45	27	50	42	55	140	40	40	100	70	87	52	51	-	839	431
Skrattmås								-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Skäggmes	6	5	10	12	2	14	10	-	40	45	15	2	-	2	-	163	184
Gäss																	
Grågås	174	200	18	-	-	2	117	100	-	78	-	23	-	6	-	718	725
Kanadagås	9	30	-	60	40	2	42	-	50	2	-	265	-	240	450	740	1407
Vitkindad gås	-	-	-	-	-	-	26	-	-	-	2	25	-	-	-	53	5
Änder																	
Kricka	-	2		1	8	10	35	-	10	40	41	41	27	-	-	215	152
Gräsand	45	40	25	26	37	30	42	-	50	40	32	68	2	30	-	467	481
Skedand	-	-	-	-	1	-	9	-	2	6	-	-	-	-	-	18	2
Bläsand	-	-	-	-	8	19	30	2	8	10	-	-	-	3	-	80	18
Vigg	-	-	-	-	2	5	30		20	20	2	5	11	50	-	145	100
Knipa	-	-	-	1	3	3	12	12	14	35	91	31	48	20	-	270	142
Storskrake	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	28	35	22	5	90	8
Vadare																	
Ljungpipare	-	1	1	15	3	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	42	116
Tofsvipa	31	-	-	3	9	8	56	-	-	50	40	2	-	-	-	199	1303
Brushane	4	1	-	-	8	8	2	-	-	-	-	-	-	-	-	23	98
Enkelbeckasin	2	4	1	2	9	12	45	24	3	5	15	5	23	5	-	155	25
Svartsnäppa	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Gluttsnäppa	-	-	4	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6	4
Kärrensäppa	-	-	-	-	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
Grönben	4	6	5	8	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	16

Rörhöna

Även en rörhöna sågs efter markbearbetningen. Arten finns normalt inte vid viken.

Skrattmås

Ett 50-tal fåglar uppehöll sig vid viken utan att gå till häckning. Bobygge sågs dock i Bredlöt. Det ska bli spännande att se om de börjar häcka på den ö av bladvass som byggdes mitt i viken i mars 2002.

Vattenrall och rördrom

Färre observationer gjordes under våren av vattenrall och rördrom hördes endast två gånger.

Skäggmes

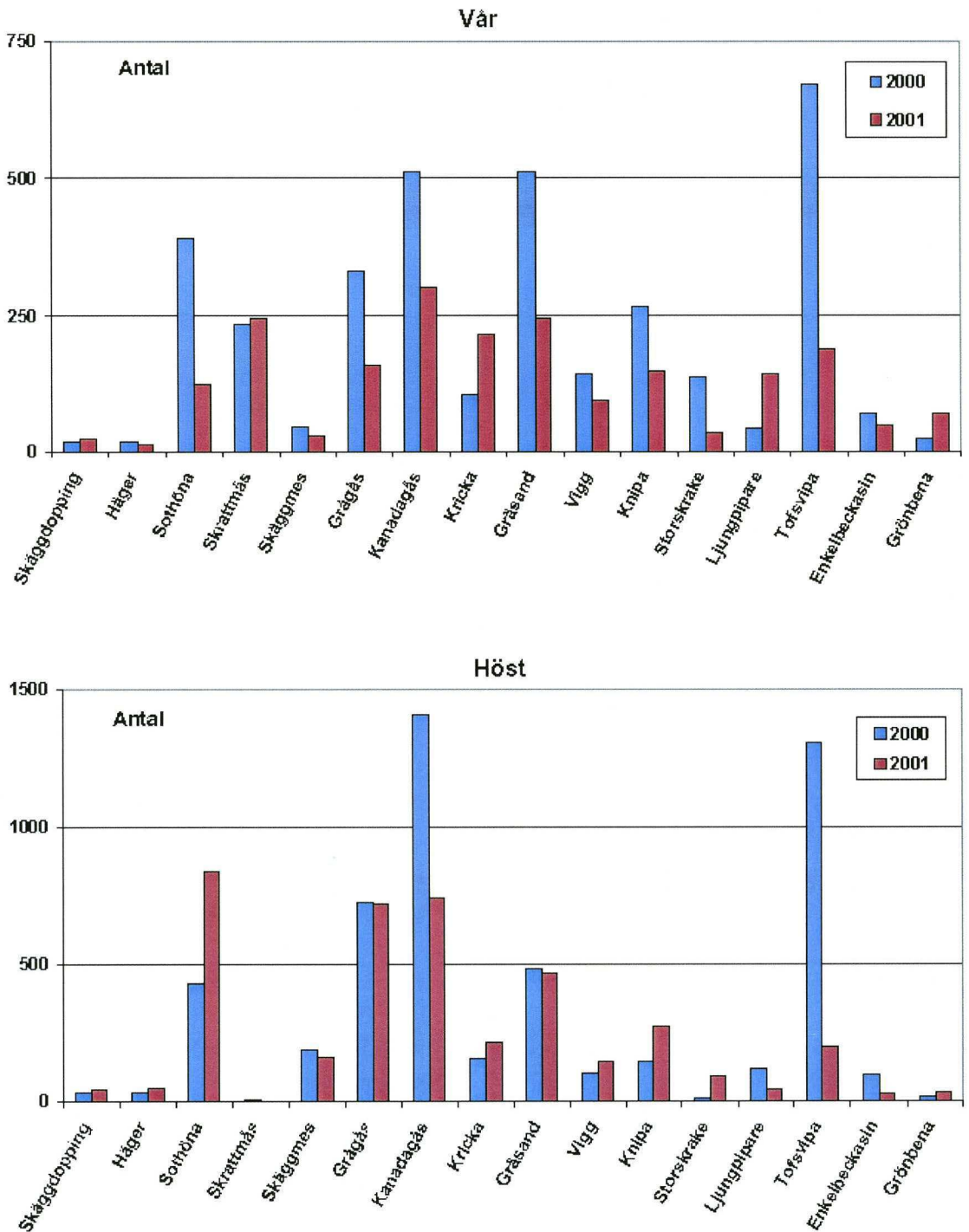
Skäggmesen lyckades bra med häckningen och under hösten sågs nästan lika många som året innan.

Grågås och kanadagås

Den jakt som genomfördes under förhösten skrämde bort många gäss och ledde alltså till ett mindre antal rastande. Jakträttsarrendatorn har lovat att liknade jakt inte ska ske i fortsättningen.

Vadare

Endast tofsvipa och enkelbeckasin rastade i färre antal under våren 2001 än under

Figur 1. Jämförelse av förekomst av några arter hösten 2000 respektive hösten 2001

2000. Övriga rastade i fler antal och många observationer av ovanliga arter gjordes, t.ex myrsnäppa, småsnäppa och smalnäbbad simsnäppa. Mosnäppor gynnades sannolikt

av markförhållandena i Bredlöt och väderbakslaget i maj. Under hösten landade Calidris- vadare som kärr- små- och spovsnäppor direkt efter markbearbetningen.

Häckfågelinventering i Svartsjöviken 2001

Jan Sondell

Inför restaureringen av Svartsjöviken har nu de häckande sjö- och våtmarksfåglarna inventerats för andra året i rad. Sammanlagt 60 revir, fyra fler än under 2000 av 13 olika arter har noterats. Mest talrika var sothöna (24 revir), kanadagås (7 par) och gräsand (7 revir). Häckningsresultatet var något bättre än under 2000, troligen på grund av bättre väder. En trastsångare fanns på plats så länge att den kunde räknas in bland de revirhållande fåglarna.

Bakgrund

Som en aktivitet i arbetet med "Projekt Svartsjöviken", vilket bl a innefattar restaurering av våtmarksbeten vid Svartsjöviken (Aronsson 2001) har den våtmarksanknutna häckfågel-faunan i Svartsjöviken inventerats, med början 2000 (Sondell 2001). Här ska inventeringsresultaten för 2001 redovisas.

Metodik

Metodiken har beskrivits relativt utförligt av Sondell (2001). Under perioden april – juni görs 8-10 besök då förekommande par av olika arter räknas. Som huvudmetod räknas antalet par, men iakttagna bon och ungpullar kompletterar iakttagelserna. En svårighet ligger i att separera rastande fåglar från revirhävande par. Vidare kan det vara mycket svårt att separera häckande par från yngre fåglar som finns i området men inte häckar, detta gäller främst gässen. De osäkerhetssiffror som anges i det följande är enbart subjektiva bedömningar.

Fältarbete

Sikten ut mot Svartsjövikens öppna vatten begränsas i flera avsnitt av hög bladvass. Ett provisoriskt torn vid mynningen av Sockar-

bydikedet på västra stranden har tillsammans med en utsiktspunkt i ett träd givit en tillfredsställande överblick.

Fältarbetet har i huvudsak utförts av Ulf Aronsson, Urpo Könnömäki och Jan Sondell. Totalt har sju inventeringar, varav en kvällsinventering, gjorts under perioden 7 april – 1 juni. En hel del information har dessutom hämtats från inventeringarna av rastande och sträckande fåglar i området under perioden mars – maj (se Bergström 2001). Vid varje inventeringstillfälle har förekommande fågelarter antecknats på en specialkarta i skala ca 1: 5 000 (se figur 1).

Inventeringsresultat

Vid inventeringen har sjö- och våtmarksanknutna arter noterats. Av tabell 1 framgår resultatet för år 2001. År 2000 har medtagits som jämförelse. Observera att det enligt tillämpad metodik främst rör sig om par som bedömts stationära under häckningsperioden, alltså inte om par som konstaterats häcka. Nedan följer artvisa kommentarer till tabell 1.

Sjö- och våtmarksfåglar

Skäggdopping Fyra par hävdade revir. Något bättre ungfågelproduktion än under fjolåret.

Tabell 1. Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjövikens 2000-2001.

Inventerade arter	Revir 2000	Revir 2001	Kommentarer gäller år 2001
Sjö- och våtmarksfåglar			
Skäggdopping	3	4	3+2+1 ungar sedda
Knölsvan	1	1	Par med bo
Grågås	3	3	Totalt 7 ungar i tre kullar
Kanadagås	3	7	Boräkning; totalt 16 ungar sedda
Rördrom	1	1	Troligen ingen häckning
Gräsand	7	7	8 ungar i en kull +7 små i juli
Knipa	3	2	7 ungar i en kull
Storskrake	2	1	Bo i hålträd i slottsparken
Vattenrall	2	1	Hörd
Sothöna	18	24	15 ungar i 6 kullar i juli
Tofsvipa	6	3	
Enkelbeckasin	6	4	
Fiskmå	1	2	Ett bo i träd
Summa	56	60	
Övriga arter			
Brun kärrhök	2	1	
Gulärta	1	1	
Ängspiplärka	4	5	
Buskskvätta	4	5	
Gräshoppsångare	2	1	
Trastsångare	-	1	
Sävsångare	>10	>10	Uppskattning, ej inventerad
Rörsångare	> 5	ca 5	Uppskattning, ej inventerad
Skägges	> 5	> 5	Uppskattning, ej inventerad
Sävparv	> 20	ca 20	Uppskattning, ej inventerad

Knölsvan Ett bo byggdes i södra delen av viken och fyra ungar observerades, de höll till i området tills de nådde vuxen storlek.

Grågås Nästan omöjligt att lokalisera bon, då dessa läggs dolt i vegetationen och häckningen startar mycket tidigt. Tre par med ungar kunde iaktas på ängarna i anslutning till viken i NV.

Kanadagås Inte mindre än sju bon räknades in. En betydande ökning jämfört med fjolåret. Flera kullar med ungar sågs även. Möjligen kan knölsvanens val av boplats (se figur 1) gjort att fler par kanadagås rymdes i viken än under 2000.

Rördrom En hane tutade under våren, men det är inte troligt att någon häckning skedde.

Gräsand Arten inventeras tidigt på våren då paren ofta ligger och äter i strandzonen och då honan just påbörjat ruvningen med hanen i närheten. Antalet par redovisade par har en osäkerhet på ca ± 2 . En kull ungar sågs i maj och en annan omlagd kull i juli.

Knipa Hur många par som verkligen avser att häcka är osäkert. Antalet par (2) har en osäkerhet på ca ± 1 . En kull med ungar observerades i Slottedammen.

Foto: Tero Niemi

SKÄGGDOPPING

Storskrake Svårt att veta hur många storskrakar som avser att häcka. En hona sågs i hålträd i parken. Det kan finnas ytterligare någon kull. Ungar sågs inte.

Vattenrall En rall hörs upprepade gånger vid fågeltornet.

Sothöna Den klart vanligaste vattenfågeln. En viss ökning kunde konstateras jämfört med 2000. Häckningsresultatet var också bättre än under fjolåret. Antalet par (24) har en osäkerhet på ca ± 4 .

Tofsvipa Uppskattningsvis 3 par höll till på ängarna. I vilken utsträckning de häckade är osäkert. Några ungar observerades inte.

Enkelbeckasin En mycket svårinventerad art.

Antalet 4 par är alltså ungefärligt, osäkerheten ca ± 2 par.

Fiskmås Ett par höll till på en liten ö i södra delen av viken. Ett bo noterades i ett träd i beteshagen längst i NV.

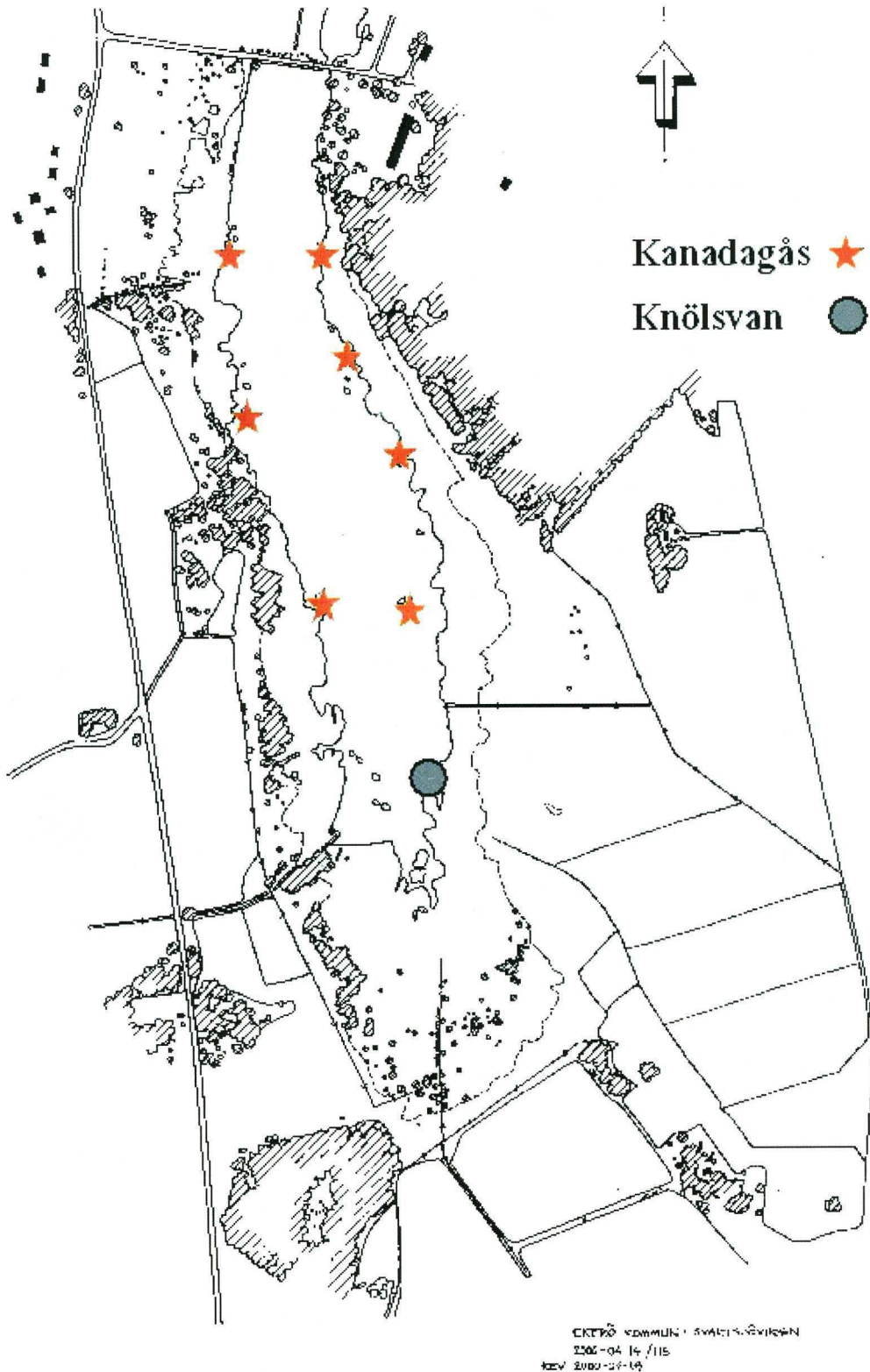
Övriga arter

Brun kärrhök Ett par hävdade revir.

Gulärla Ett par uppehöll sig på Storängen.

Ängspilärka Tre par uppehöll sig på Storängen och ett par på ängen i NV.

Buskskvätta Fem par noterades, de flesta i gränsen mellan åker- och ängsmark i söder och sydost.

Figur 1. Exempel på inventeringsresultat från Svartsjövikens viken. Kanadagässen har byggt bon i norra delen av viken medan knölsvanparet har sitt revir i den södra delen.

Gräshoppsångare En hane sjöng.

Trastsångare En ringmärkt hane sjöng intill vägen i NV. Den satt både längs västra vasskanten och strax utanför området. Efter ett uppehåll sjöng åter en fågel på samma plats. Det visade sig vare en ny omärkt fågel.

Övriga ej inventerade mindre tättingar. Vanligast i vass- och buskmarkerna har säv-sparven varit följd av sävsångaren. Rörsångaren förekom mera sparsamt. Skäggmes har förekommit med minst 5 par och ofta hörts i vassarna alla årstider. På hösten är antalet störst, flera tiotal fåglar kan visa sträckoro och lyfta från vassen.

Diskussion

Den aktuella häckfågelinventeringen har genomförts 2001 på samma sätt som under 2000. Kunskapen om vikens fåglar har ökat jämfört med första året. Svårinventerade arter är vigg, knipa och storskrake, som förekommer rastande på vårsträcket i betydligt större antal än vad som sedan kommer att häcka. Någon vigg har ännu inte noterats under omständigheter som tyder på avsikt att häcka.

I stort sett ger inventeringen en riktig bild av häckfågelfaunans sammansättning i en grund igenväxande vik av Mälaren. Bara en mer ovanlig art noterades, en trastsångare som sjöng så länge att den kan anses ha hävdats revir. Den var dock oöpprad och dessutom uppträdde två olika fåglar på platsen.

Häckningsframgången hos främst svanar, sothöns och doppingar var bättre än under fjolåret och berodde sannolikt på varmare väder under 2001 än under 2000, särskilt gällde detta juli månad.

Inventeringarna kommer att försätta ytterligare några år med samma metodik. Dessa studier får belysa i vilken utsträckning den under hösten 2001 genomförda restaureringen kommer att förändra häckfågelfaunans sammansättning.

Sammanfattning

En häckfågelinventering genomfördes 2001 i Svartsjövikens för andra året i rad enligt etablerade inventeringsrutiner. Totalt noterades 60 stationära par av 13 arter, ett resultat som är något bättre än fjolårets. Talrikast förekommande var sothöna (24 revir), gräsand (7 revir) och kanadagås (7 par). Ungfågelproduktionen bedömdes som bättre än under fjolåret, främst troligen beroende på att vädret var bättre 2001 jämfört med 2000. Inventeringarna kommer att fortsätta under 2002, nu efter det restaureringen har genomförts.

Referenser

- Aronsson, A. 2001. Restaurering av våtmarks-
bete vid Svartsjövikens. I Fåglar på Mäläröarna 2000, s 6-10.
- Bergström, M. 2001. Inventering av Svartsjövikens 2000. I Fåglar på Mäläröarna 2000, s 11-17.
- Sondell, J. 2001. Häckfågelinventering av Svartsjövikens 2000. I Fåglar på Mäläröarna 2000, s 18-22.

Presentation av Menhammarsviken

Urpo Könnömäki

Menhammarsviken en av de bästa fågellokalerna på Mäläröarna. Vi vill med denna artikel göra läsarna uppmärksamma på att det finns andra lokaler än den nu så uppmärksammade Svartsjövikens.

Menhammarsviken ligger på Ekerö ca. 20 km från Brommaplan. Är man bilburen kör man genom Ekerö centrum mot Adelsö. Vid Bergvik tar man åt vänster och följer skylten mot Skytteholms golfbana. Man kan parkera vid Skytteholms konferensanläggning. Åker man buss kan man gå av vid någon av hållplatserna Bergvik, Rastaborg eller före Menhammars gård. Därefter återstår en promenad på 2-3 km i vacker mälarnatur till fågeltornet vid konferensanläggningen.

Viken är en typisk mälärvik med stor vassbård omgiven av jordbruksmark. Här finns även en golfbana och en konferensanläggning. Intill Skytteholms gamla gård finns ett fågeltorn som omgärdas av en mindre park. Sydöstra delen är tuvad sankängsmark där kor betar.

Under vinterhalvåret är Menhammarsviken en säker plats för orm- och fjällvråk, varfågel och tornfalk. Havsörnen har visat sig allt oftare, framför allt på vårvintern. Snösiskan är årlig vintergäst. I april rastar många salskrakar och senare en del simänder. Rördrommen är bofast, den tutar år efter år i vassen, där även vattenrallen låter. Bruna kärrhöken häckar i omgivningen med flera par. Fiskgjusen visar sig ofta fiskande vid viken. Mäläröarna har en god stam av häckande gjusar, minst 10–15 par. Omkring viken häckar flera par tornfalk i uppsatta holkar. Spana efter holkarna, som sitter på strategiska ställen i omgivningen, falkarna sitter ofta i holköppningen långa stunder.

I parken bakom fågeltornet häckar flera par steglits. Sommargylling är hörd och sedd i parken. I vassarna finns skäggmesen året runt. Det område som korna betar är en av Stockholmstraktens få häckningsplatser för gulärta. Tioalet par häckar bland kor och buskskvätor. Under sommarnätter hörs sävsångare, gräshoppsångare, vaktel m m omkring viken.

De senaste åren har tranans trumpetande hörts och även häckning konstaterats. Även sångsvanen och grågåsen har börjat visa sig allt oftare vid viken.

I slutet av augusti ses ofta många rovfåglar i området. Lärkfalkar, vråkar och hökar ses jaga i omgivningen. Under september erbjuder området goda rastplatser för lappsparv, rödstrupig piplärka och blåhake. Blåhakarna ses ofta i diken och de övriga håller till i häst-hagar och omkring halm- och gödselstackar. Senare under hösten rastar många bläsänder, sothöns och skäggdoppingar i viken. Många stannar kvar så länge som det är isfritt.

Menhammarsviken är bäst som rast- och vinterlokal, artrikedomen och mängden av fåglar skulle öka avsevärt om man gjorde en markberedning runt viken och ökade strandbetet. Viken har stor potential att kunna bli en mycket fin lokal för vadare och eventuellt locka till sig en skrattnåskoloni, med den goda inverkan det skulle bli för artrikedomen.

Välkommen till en intressant fågellokal!

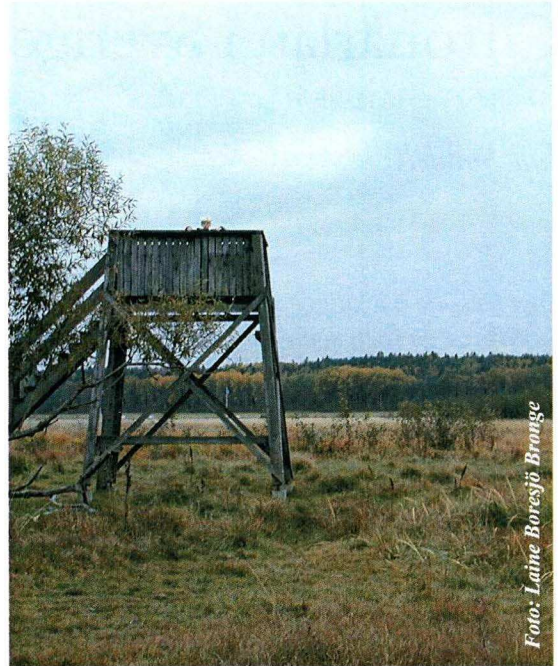
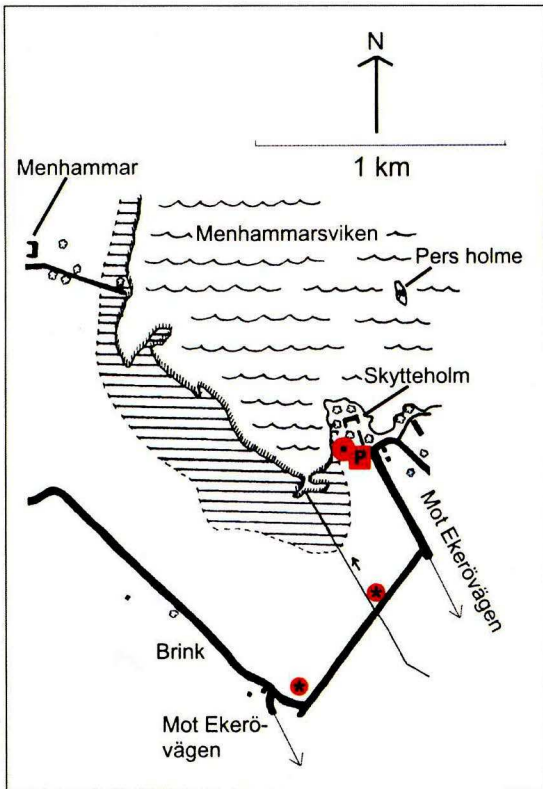

Foto: Laine Borejö Brönge

Fågeltornet sett från norr.

Karta över Menhammarsviken (från "Fågellokaler i Uppland & Stockholms län").

Foto: Jan Sunde

Vy från fågeltornet ut över viken i augusti.

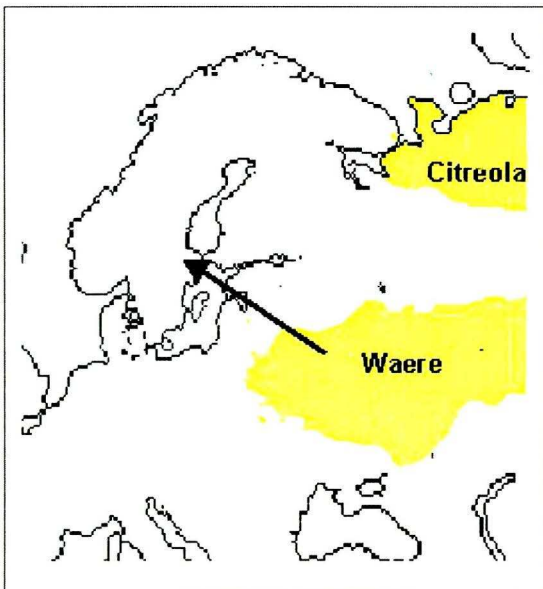
Citronärlan i Sverige och vid Menhammar

Jan Sondell

Den lyckade häckningen av citronärsla (hanne tillsammans med hona av gulärsla) vid Menhammar motiverar en liten sammanställning av artens uppträdande i landet m m.

Landets första fynd av citronärsla gjordes så sent som 1972. Sedan 1976 har arten varit årsviss och är alltså på stark frammarsch i Sverige. Fram till och med 1977 har 132 fynd gjorts, år 1998 gjordes 7 fynd, 1999 12 fynd och 2000 18 fynd. I stockholmstrakten har citronärsla tidigare noterats vid Landsort 1997 (2 ex) och 2000, samtliga fåglar var där honor.

Häckfynden är betydligt färre. Någon säker häckning eller försök till häckning har inte konstaterats i Sverige åren 1998-2000. I Finland rapporteras en lyckad häckning 1998 och samma år en misslyckad blandhäckning med gulärsla. Citronärlans utbredning m m framgår av figur 1.

Figur 1. Citronärlans utbredning åt väster. Den ljusare rasen Waere finns i sydvästra Ryssland. (Modifierad efter Cramp 1998.)

Den fågel som häckade i Menhammar överensstämmer närmast med kännetecken för rasen waere, som finns i sydvästra Ryssland. Hos rasen citreola är hanen bl a starkare gul-färgad på huvudet. Vår fågel har alltså nått Sverige och Mälardalen via förlängd flyttning från SO – ett klassiskt ursprung för sällsynta fåglar på våren i mellersta Sverige.

Av Mikael Bergmans utmärkta bild på omslaget till Fåglar i Stockholmstrakten 3, 2001 kan man se att citronärlan vid Menhammar är en 2K hanne, som ruggat de flesta, men inte alla armtäckare från ungfågeldräkten.

Källor: Fågelåret 1998 – 2000. Cramp's 1998: The Complete Birds of the Western Palearctic. Oxford University press, CD-ROM.

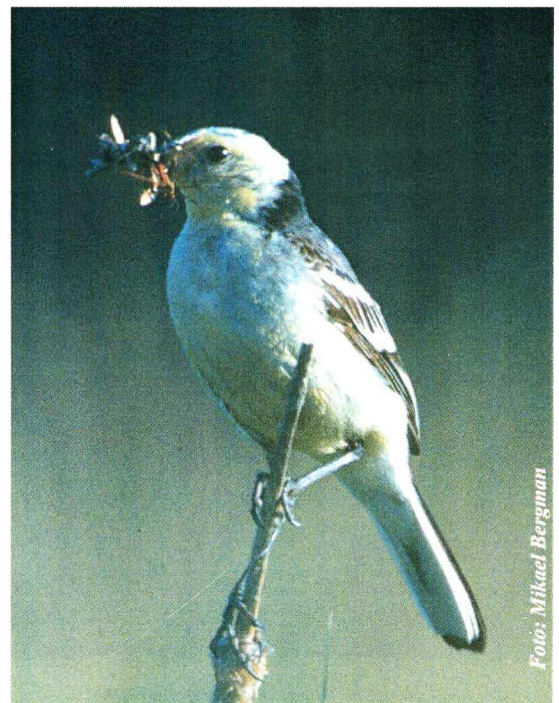

Foto: Mikael Bergman

Några fågelnotiser

Jan Sondell

Ejdrar i Fiskarfjärden

Den 8 juni upptäckte jag från min bostad med tubkikare två större dykänder på långt håll ute på Fiskarfjärden. De höll mestadels till strax väster om Fiskarholmen. Först misstänkte jag att de var honor av sjöorre, eftersom två par sjöorrar hade rastat på ungefär samma ställe 21 april. Fåglarna låg kvar på samma ställe dag efter dag.

Vid en roddtur 18 juni bestämdes fåglarna slutgiltigt till ejdrar. De var honfärgade och uppehöll sig envist strax väster om Fiskarholmen.

Vid roddturen upptäcktes också en stor död fisk strax under vattenytan. Vid närmare kontroll visade den sig sitta fast i ett nät. Med början i detta nät kunde ett 10-tal nät bärgas fulla med fisk i olika förruttnelsestadier. Det var ett synnerligen otrevligt arbete att föra näten med ca 25 kilo fisk iland och täcka över dem så de inte kunde vålla mer skada.

Vid kontakt med fiskerättsarrendatorn visade det sig att de aktuella näten försvunnit några veckor tidigare. Ägaren bedömde dem som stulna. Ganska snabbt misstänktes ett samband mellan tillgången på fisk i olika förruttnelsestadier och ejdrarnas trogna närvaro i området.

I *The Handbook of British Birds* (1952) står det under "Food" bl a: entrails of fish thrown overboard, alltså fiskrens som kastas överbord från fiskebåtar. Om man går igenom hela det födoregister som ejdrar har noterats ha i Storbritannien så består det till 95 % av animalier, i stort sett från alla djurarter som

den kan komma åt i havet. Även om ejdern hos oss mest är känd för att leva på blåmusslor har den alltså när tillfälle ges en betydligt bredare matsedel.

Två ejdrar observerades till och med 29 juni och en fågel så sent som 2 juli. I slutet av vistelsen började fåglarna gå upp och vila på Fiskarholmen. De blev dock något mindre stationära i slutet av perioden.

Med stor sannolikhet lockade det stora utbudet av lättillgänglig näringsrik föda ejdrarna att stanna i Mälaren så lång tid som 3-4 veckor. Förmodligen låg det kvar fiskrester på botten en tid efter det att näten var upptagna. Lite förvånande är det dock att inte någon av ejdrarna fastnade i näten.

Koltrasthannen klarade krisen!

Under hösten och vintern höll ett antal unga koltrasthannar till i min trädgård. Den 8 februari dök plötsligt två gamla hannar upp (söderifrån?) och började hävda revir så de unga fick maka på sig. Under de kommande månaderna hävdade 2-3 gamla hanar revirgränser på och omkring vår tomt. Den 9 maj observerade jag plötsligt en gammal hane utan stjärt. Han såg verkligen ynkelig ut, men den 18:e hade stjärten vuxit ut 3-4 cm. Den 19 maj observerade jag tre hannar som bråkade på gräsmattan, en med mycket kort stjärt. Han verkade också skadad på vänstra lårbenet men klarade revirfighten bra. Det visade sig att den aktuella hanens sång också var skadad, han sjöng med hes kväkande

röst, som bara på rytmen avlägset påminde om en koltrast.

Troligen hade en sparvhök som till och från jagar i omgivningen missat honom med en hårsman. Klorna måste ha skadat lår och strupe eller lungor och bidragit till förlusten av stjärten. Det är inte nödvändigtvis så att stjärten blivit borttryckt. Fåglarna har en funktion som man kan kalla "skräckruggning". Det gör att de har mycket lätt att tappa stjärt och dun runt stjärtroten om de hamnar i en trängd situation.

Trots sina skador lyckades koltrasthannen hävda sitt revir. De följande dagarna tillfrisknade han, både sång och utseende förbättrades snabbt. Det var dock stundtals komiskt att se den stjärtlöse något halta fågeln jaga bort sina rivaler på gräsmattan.

Ett annat lite komiskt beteende som jag ibland sett exempel på är när två hannar hopande på gräsmattan bevakar varandra, båda ljudligt sjungande. Det pågår vad man kan kalla en oblodig kamp om revirgränserna.

Sjuk havsörn på Färingsö

Den 15 oktober ringde Urpo Könnömäki till mig i bilen och frågade om jag kunde fånga in en örn som satt på ett hygge norr om Svartsjö slott. Fågeln hade upptäckts av Håkan Petré vid en skogspromenad. Jag åkte hem och hämtade den största kartong jag kunde finna i garaget. Bäst att också ta med ett par arbetshandskar, örnklor är inget att leka med, tänkte jag.

Det hade börjat skymma när vi kom till platsen. Där satt en ung havsörn på en sten och betraktade oss. Att den inte flög iväg betydde att den var sjuk eller skadad på något sätt. Nu gällde det att snabbt få tag i fågeln. Jag närmade mig sakta och när den försökte flaxa iväg sprang jag fram. När den inte hann undan vände den sig då på rygg, något som stora rovfågelungar brukar göra i boet och höll upp klorna till försvar.

Fågeln var dock tämligen medtagen varför jag lätt kunde ta den runt tarserna med ena

handen och om halsen med den andra. Den gjorde inte ens några försök att använda näbben. Lådan jag tagit med mig visar sig vara alltför liten. Det var nämligen en havsörnshona som vägde 4,8 kg trots att den var mycket mager.

Förvaringsproblemet löses lätt genom att Håkan hade en hundbur i bilen – perfekt! Vi levererade örnen till Eva Kierkegaard som driver en viltjour på Mälardöarna. Hon försökte att ge den vätska på kvällen och tog den dagen efter till Roslagstulls djursjukhus för röntgenundersökning och övriga prover. Örnen hade inga hagel i kroppen, men förstörd mjälte

och lever. Den dog tyvärr kort därefter, den 19 oktober.

Mandarinänderna vid Drottningholm

Hela vårvintern 2001 höll en hane och tre honor av mandarinand till i vaken under bron framför Drottningholms slott. Rapport kom om att hanen uppvaktade en av honorna, parning iaktogs. Under våren syntes hanen ensam i området, honan låg förmodligen och ruvade. Efter det att en artikel om de ovanliga fåglarna

Författaren med den sjuka örnen.

Foto: Västmanlands Läns Tidning

MANDARINAND

varit införd i Mälardalens Nyheter ringde en person, som bor nära Drottningholm, till mig och meddelade: "Mandarinänderna bor i min trädgård."

Jag åkte till honom och konstaterade faktum. I en gammal ek fanns ett bohål på ca 5 m höjd. Dit hade han sett en mandarinandehona flyga flera gånger. Det hela verkade klart, även om jag avstod från att skrämman ut honan ur bohålet, mandarinand häckade i Ekerö kommun.

Sedan hände inte så mycket förrän Thomas Strid, redaktör för Fåglar i Stockholmstrakten, meddelade oss att det hade varit en artikel införd i Västmanlands Läns Tidning som berättade att mandarinand häckade vid Drottningholm. Som bevis presenterades en bild av en hona med tre ungar. Det hade dessutom observerats ytterligare en hona till med en unge. Där ser man, det måste komma hit utsocknes ornitologer för att slutligt verifiera häckningen!

En intressant teori om mandarinändernas ursprung har också lanserats. Claes Kyrk,

som varit ordförande i Stockholms Läns Rassefjäderförening känner till att det i början på 1980-talet fanns en trädgårdsförvaltare i Drottningholm, som bedrev uppfödning av olika exotiska änder och ankor. Han bodde på malmen norr om slottet och hans tomt hade sjökontakt norrut. Möjligen kan mandarinänderna härstamma från hans uppfödning.

Det betyder i så fall att arten lyckats hålla sig kvar i området i två decennier, något som är lite förvånande men inte är helt omöjligt. Det flesta andfåglar har stark hemortstrohet, och lite nytt blod bör det ha varit möjligt att få in i slakten då och då, mandarinänder förekommer ju i många fågeldammar och ofta rymmer enstaka fåglar.

Vi som bor i kommunen kan nu på nära håll följa hur det kommer att gå för mandarinänderna i fortsättningen. Senast i juli 2001 rapporterades fem fåglar vid Drottningholmsbron så än verkar arten hålla ställningarna.

Observationer i Ekerö kommun 2001

Martin Bergström

Nedan presenteras den andra samlade förteckningen över fågelobservationer i Ekerö kommun. Listan innehåller alla inrapporterade observationer under 2001. Nya arter för kommunen under året blev labb, citronärsla, myrsnäppa, smalnäbbad simsnäppa och vittrut.

Under 2001 har det skådats ännu mer än tidigare i kommunen. I juni kom många besökare från mellersta Sverige till Menhammarsviken för att se citronärslan, som samhäckade med en gulärsla. Det gav givetvis en del följdobservationer. Under hösten var det dags igen för stockholmarna då en turturduva fanns några dagar omkring Wallenbergsmonumentet.

Svartsjöviken restaurerades med början i slutet av augusti. Direkt började arktiska vadare gå ner för att rasta i antal som aldrig tidigare setts i kommunen. Mandarinänderna vid Drottningholm lockade också stockholmsskådarna. Under hösten fick vi bildbevis på att de häckade.

Observationerna är främst hämtade från Svalan, naturvårdsverkets internetbaserade databas för fågelobservationer. Föreningen lägger in alla observationer från inventeringsarbeten och annat där. Det har även inkommit rapporter från andra skådare. Alla intressanta observationer publiceras här. De är alltså ännu inte granskade eller godkända av RRK eller RK.

Under året har för första gången följande arter observerats i kommunen; labb, citronärsla, myrsnäppa, smalnäbbad simsnäppa och vittrut. Totalt har vi uppgift på att 233 arter setts på Ekerö.

Foto: Kenneth Bengtsson

MANDARINAND

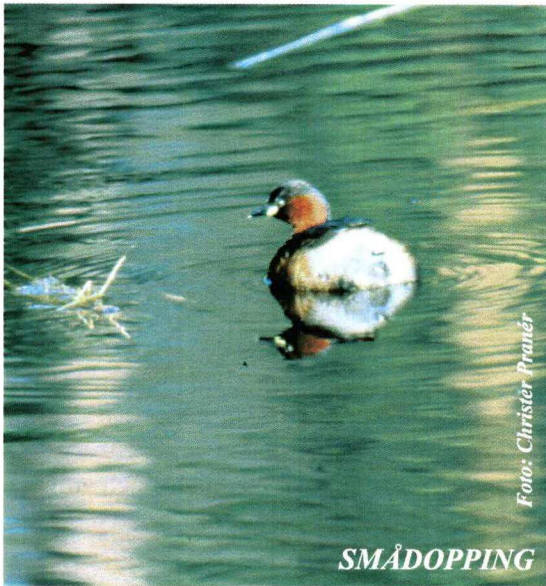

Storlom *Gavia arctica*

Ett fynd gjordes i år och ett förra året. Det tycks inte finnas någon sträckled eller lämplig sjö för häckning på Ekerö. En storlom sträckte söderut över Mälaren och sågs från Ekebyhovsbacken 30 september (MBm).

Smådopping *Tachybaptus ruficollis*

En adult fågel hittade Svartsjövikens direkt efter restaureringen och rastade där 8–29 september (UAn, PEm).

Skäggdopping *Podiceps cristatus*

Totalt tre vinterfynd under 2000–2001. December var inledningsvis mild under 2001 så tre fynd gjordes i de isfria fjärdarna och vikarna. 2 ex Alby Udde 3.1 (PEm); 2 ex Menhammarsviken 8.12 (JWn); 2 ex Fiskarfjärden 13.12 (JSI); 2 ex Prästvik, Lovön 14–17.12 (SSg). 12 par Menhammarsviken 28.5 (MBm). 60 ex Prästvik, Lovön 10.10 (SSg); 60 ex Menhammarsviken 17.10 (SSg).

Svarthakedopping *Podiceps auritus*

2 ex Menhammarsviken 18.6 (RJn); 1 juv rastade norra delen, Svartsjövikens 16.9 (SSg, MNm).

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Arten blir allt vanligare på Ekerö. Det finns tre kolonier omkring Adelsö. I år började de även försöka häcka på holmen mellan Skytteholm

och Stenhamra. 4 ex sågs vid boträd i Menhammarsviken 28.5 (MBm). 160 ex sträckande Ekebyhovsbacken 30.9 (MOF).

Rördrom *Botaurus stellaris*

För andra vintern i rad sågs en fågel vid Sötvattenslaboratoriet. Denna gång 5–8 mars (AnEn m.fl.). Sex tutande under våren är en mer än förra året. 1 ex hördes Sandviken 26.4 (UAn); 2 hördes Menhammarsviken 21.4 (LBBE) och 22.4 (BDk); 1 hördes Menhammarsviken 14.5, 16–19.6 (RKd, GMr); 1 hördes i västra delen av Svartsjövikens 12.5, 26.5 (MOF, JLn); 1 ex hördes Eldgarnsö 1.5 (AEn); 1 ex hördes Stavssund 1.5 (UKi).

Häger *Ardea cinerea*

Markbearbetningen i Svartsjövikens under hösten gjorde att hägrarna fick ett dukat bord. 12 hägrar sågs som mest i början av september. Ingen häckning konstaterades på Ekerö i år heller. 1 ex Getudden 3–15.1 (PEm); 1 ex Älby 4.1 (UKi); 12 ex Svartsjövikens 1.9 (MBm); 11 ex Ekebyhovsbacken 30.9 (MOF); 9 ex Prästvik, Lovön 13.10 (MOF); 10 ex Mörbyfjärden 3.11 (MBm); 1–3 ex Mastområdet 13–23.12 (SSg); 1 ex Prästvik, Lovön 14–17.12 (SSg) 3 ex Svartsjövikens 10–18.12 (PEm); 1 ex Menhammarsviken 16.12 (LBBE); 1 ex Hässlösandsbadet, Munsö 16.12 (LBBE); 2 ex Sänga Säby 20.12 (PEm).

Knölsvan *Cygnus olor*

20 ex rastade i Svartsjövikens 3 november (MBm).

Mindre sångsvan *Cygnus columbianus*

Ett fynd, en adult fågel sträckte åt sydväst över Menhammarsviken 13 november (SSg).

Sångsvan *Cygnus cygnus*

Inga observationer under häckningstid. När kylan kom i slutet av december sågs flera familjer sträcka över Ekerö. 4 ad och 4 juv Menhammarsviken 7.1 (UKi); 3 ad Getudden 19.1 (PEm). 4 ad sträckande Svartsjövikens 28.4 (MOF); 1 ad norra delen, Svartsjövikens 19.5 (MNm). 2 ad Svartsjövikens 20.10 (MOF);

Mastområdet: 2 ad 19.11 (SSg); Gällstaö 10 ex mot SV 24.11 (JSI); 2 ad och 4 juv sträckande 25.11 (SSg) och 4 ad + 3 juv sträckande 20.12 (SSg); 2 sträckande Älby hage 30.12 (UKi)

Sädgås *Anser fabalis*

Något färre fynd än förra året då fem observationer gjordes. 2 ex Svartsjövikens 1.4 (MOF); 9 ex Svartsjövikens 24.9 (MOF); 2 ex sträckande Lovö kyrka 2.10 (SSg).

Fjällgås *Anser erythropus*

En fjällgås med gul och blå ring sågs tillsammans med de vitkindade gässen omkring Drottningholms slott 27–30 oktober (PJn, MBn m.fl.). Den sågs även vid Lötsjön i Sundbyberg. Den observerade gåsen tillhör troligen projekt fjällgås, som syftar att återintroducera fjällgåsen i norra Sverige.

Grågås *Anser anser*

Ett decemberfynd i år också, 1 ad Mastområdet 1–14 december (SSg). Toppnoteringen under hösten på 200 ex, är lika mycket som 2000. Svartsjövikens: 130 ex 22.7, 174 ex 5.8, 200 ex 12.8, 100 ex 29.9 (MOF). 12 pull Menhammarsvikens 28.5 (MBm); 20 pull Svartsjövikens 22.7 (MBm)

Kanadagås *Branta canadensis*

Färre kanadagäss sågs i år under hösten. Förra året sågs som mest 372 ex i Svartsjövikens. 6–150 ex Mastområdet 1–15.12 (SSg). 450 ex Svartsjövikens, norra delen 10.11 (MOF), 240 ex Bredlöt, 3.11 (MBm), 124 ex Svartsjövikens, västra delen 20.10 (MOF); 200 ex Ekebyhovsbacken 1.9 (MBm). 10 pull sågs i norra delen av Svartsjövikens 26.5 (MOF).

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Lika hög toppnotering som 2000 på 1000 fåglar på Lovön. Fler vårfynd än förra året Ekebyhovsbacken: 300 ex 1.9 (MBm) och 450 ex 8.9 (MBm); 1000 ex Kärösön 11–14.9 (SSg); 650–950 ex Drottningholms slott 2–30.10 (MBm, SSg). 13 ad sträckande Svartsjövikens 21.4 (MOF); 2 ex Drottningholms slott 15.5 (RHg)

Bläsand *Anas penelope*

Endast ett vårfynd på två år. 1 par Svartsjövikens 21 april (MOF)., 28 ex Menhammarsvikens 30.10 (SSg); 30 ex Svartsjövikens 16.9 (MOF); 30 ex sträckande Ekebyhovsbacken 30.9 (MOF). 3 ex norra delen, Svartsjövikens 3.11 (MBm).

Snatrand *Anas strepera*

1 par observerades i Bona damm, Munsö 21.4 (LBBE). Tre ex rastade i Svartsjövikens 6 oktober (MOF). Förra året gjordes två fynd.

Kricka *Anas crecca*

Något färre fynd i Svartsjövikens gjordes under hösten i år än 2001. Häckningstid: 80 ex norra delen, Svartsjövikens 7–16.4 (MOF); 40 ad Svartsjövikens 21.4 (MOF); 2 par Bredlöt 27.5 (MOF); 1 par Menhammarsvikens 28.5 (MBm). Mastområdet: 2 ex 13–20.8 (SSg), 4–7 ex 14–16.9 (SSg); 25–48 ex Svartsjövikens 15–27.10 (MBm)

Gräsand *Anas platyrhynchos*

320 ex sågs vid Drottningholms slott 1 december (SSg)

Stjärtand *Anas acuta*

Kan sträcka förbi i ganska stora flockar vid rätt väder. Förra året sågs en flock på 25 ex och i år en på 50 ex. 1 hanne norra delen, Svartsjövikens 16.4 (MOF). 2 ex rastande och 50 ex sträckande Svartsjövikens 1.9 (MOF, MBm); 1 ad hona Mastområdet 2.9–15.10 (SSg); 1 ex sträckande tillsammans med bläsänder Ekebyhovsbacken 30.9 (MOF)

Årta *Anas querquedula*

Enstaka fynd varje år. En hona rastade i Bredlöt 23 april (PEm).

Skedand *Anas clypeata*

Något fler fynd än förra året. Restaureringen av Svartsjövikens lockade med mycket föda. Svartsjövikens: 9 ex 16.9 (MOF), 6 ex 6.10 (MOF) och 1 ex 15.10 (MBm). 2 hanar Bredlöt 27–28.5 (MOF)

Brunand *Aythya ferina*

Ett vinterfynd innan isarna lade sig. En hona vid Getudden 19 januari (PEm).

Vigg *Aythya fuligula*

Fler än hundra fåglar sågs endast kring Mörbyfjärden. 130–140 ex i Prästvik, Lovön 13.10 och 14.12 (SSg) samt totalt 250 ex på Mörbyfjärden 3.11 (MBm).

Bergand *Aythya marila*

Två fynd i år. En hona Prästvik, Lovön 1 augusti (SSg) och en ungfågel i Svartsjövik 14–15.10 (John Sångberg, MBm m.fl.)

Ejder *Somateria mollissima*

Två honor rastade i Fiskarfjärden 8 juni – 2 juli. (JSI m.fl.). Det låg ett fisknät med död fisk i kvar vattnet. Detta kan lockat ejdrarna att stanna kvar. Det är mycket ovanligt med långstannade ejdrar i Mälaren under sommaren. Ses de är det främst under sträcktid, då de kan rasta någon dag. (Se även notis på sid 21.)

Sjöörrer *Melanitta nigra*

Två par rastade i Fiskarfjärden 21 april (JSI). Hanarna låg och spelade för honorna. Sjöörrer ses inte årligen på Ekerö.

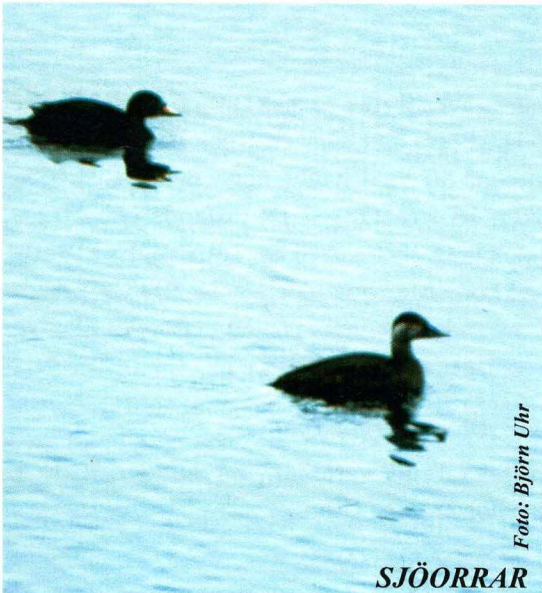

Foto: Björn Uhr

SJÖORRAR

Svårta *Melanitta fusca*

En hona rastade utanför Prästvik, Lovön 23 augusti (SSg). Svårta ses inte heller varje år på Ekerö.

Salskrake *Mergellus albellus*

Något färre fynd i år, men det kan bero på rapporteringen. 4–7 ex Menhammarsviken 3–20.1 (GRd m.fl.). 3 rastande Menhammarsviken 22.4 (MOF); 1 honfärgad Svartsjövik 29.9–27.10 (MOF); 4 honfärgad Menhammarsviken 13.11 (SSg).

Storskrake *Mergus merganser*

Fler än 25 ex ses främst under hösten då de ibland fiskar tillsammans. 25 ad sträckande öster Tappström 5.1 (BDk); 25–30 ex Prästvik, Lovön 10–13.10 13 00 (SSg); 22–35 ex Svartsjövik 27.10–3.11 (MOF); 50 ex sträckande Ekebyhovsbacken 28.10 (MBm m.fl.).

Mandarinand *Aix galericulata*

Under vintern och våren sågs 1 hane och 3 honor under och omkring Drottningholmsbron. I somras fanns två mandarinandshonor snett emot slottet på kärsösidan. De hade en respektive tre små ungar vilka de försvarade mot området gräsänder. Därmed är första häckningen i Stockholm konstaterad. I december sågs 5 änder vid bron igen.

Bivråk *Pernis apivorus*

Tre observationer under häckningstid i juni. En hane Kanton, Drottningholms slott 28 juni (PEm), en hona Sångas Säby 28.6 (PEm) och en flög över Tappströms centrum 29 juni (GMr).

Brun glada *Milvus migrans*

Tre fynd under året på Lovön. En ad Malmvik 11 juni (PEm) en flygande söderut Mastområdet 14 september (SSg). Den sågs även vid ett tillfälle senare i september på Lovön enligt uppgift från SSg. I Stockholms rapportområde finns ett femtiotal fynd.

Havsörn *Haliaeetus albicilla*

Många observationer av havsörn på Ekerö i år. Särskilt under våren sågs många örnar. Den häckar alldeles utanför kommungränsen. I oktober togs en skadad ungfågel omhand nordväst om Österby. Fågeln dog tyvärr. (Se särskild notis på sid 22.) 1 subad Älby

hage 6.1 (UKi); 1 ex Svartsjövikens 27.2 (K-E Fritzén); 1 subad Lindöberget 4.3 (JSI); 1 ex 10, 13.3 Husby Naturreservat (UKi); 1 kretsande Älby 31.3 (UKi); 1 ex Menhammarsviken 7.4 (UKi); 2 subad södra delen, Svartsjövikens 5.5 (MBm); 1 ex Svartsjövikens 2.9 (UKi); 1 1k sträckande Österby 30.10 (UAn); 1 ex satt i parken Svartsjövikens 10.11 (UKi); 2 juv sträckande V Prästvik, Lovön 14.11 (SSg).

Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

Ingen särskild inventering gjordes i år. Häckning noterad på fyra olika lokaler. 2 juv Menhammarsviken 8.8 (SSg); 1 juv Svartsjövikens 5–12.8 (MOF); En kull ringmärktes Norrsundet (Roland Staav); 1 ad hanne besökte bo Tillflykten, Lovön 15.6 (MBm). 1 juv sträckande Mastområdet 22.10 (SSg).

Blå kärrhök *Circus cyaneus*

Fem fynd: 1 ex Menhammarsviken 5.5 (UKi); 1 hona sträckande Ekebyhovsbacken 1.9 (MBm); Menhammarsviken: 1 ad hanne 31.8 (UKi) och 1 ad hona 8.10 (SSg); 1 ad hona sträckande Mastområdet 13.10 (MOF)

Duvhök *Accipiter gentilis*

Hela 5 duvhökar sågs vid Svartsjövikens 24 september under inventeringen. De häckar i anslutning till det restaurerade området (MOF).

Ormvråk *Buteo buteo*

Antalet övervintrande ormvråkar varierar beroende på vädret. Endast tre ex 1999–2000 och hela 6–8 ex 2000–2001. 2 ex Ilända 11.1 (PEm); 1 ex Hammargården (PEm); 1 ex Edeby herrgård, Lovön 16–18.1 (AEn); 1 ex Skå kyrka, Svartsjölandet 5.1–24.2 (PEm); 2 ex Fladen 20.1 (MOF); 1–2 ex Lovö kyrka 20.1–10.2 (MOF); 1 ex Ilända 25.12 (PEm); 2 ex Mastområdet 5–31.12 (SSg) 1 ex Malmvik 24–31.12 (MOF). 15 ex sträckande Svartsjövikens 24.9 (MOF); 12 ex sträckande Ekebyhovsbacken 30.9 (MOF)

Fjällvråk *Buteo lagopus*

Sex ex 2000 och fyra 2001 visar en stor skillnad mot ormvråken. 1 ex Kårsö gård 19.1 (PEm); 1 ex Lindöberget, Lovön 20.1 (MOF); 1 ex Menhammarsviken 20.1 (MOF); Svartsjövikens: 1 ex 20.1 (MOF) och 1 ex 23.12 (PEm).

Kungsörn *Aquila chrysaetos*

Årliga observationer görs av kungsörn på Ekerö. År 2000 gjordes även det första häckningsfyndet i Uppland så arten verkar öka. 1 ad sträckande Svartsjövikens 10.5 (SSg), 1 ad Svartsjövikens 29.8 (SSg); 2 ex sträckande Mastområdet 24.11 (SSg); 1 juv Älby 8.12 (UKi).

Fiskgjuse *Pandion haliaetus*

2001 gjorde Sveriges Ornitologiska Förening en riksinventering av fiskgjusen. MOF gjorde bara en sammanställning av tidigare kända bon. En del av dessa undersöktes 2001, men någon heltäckande inventering gjordes inte. Ca 10 par räknades in på Ekerö.

Tornfalk *Falco tinnuculus*

Fyra fynd förra vintern, men endast ett 2001: 1 ex Menhammarsviken 20 januari (MOF). Tre häckningar på två lokaler. 1 ad hanne Mastområdet 17.5 (SSg). 2 pull Svartsjövikens 22.7 (MBm); 2 holkar 4+5 ungar Menhammarsviken (UKi). 1 ad hanne Mastområdet 26–28.9 (MNm m.fl.); 1 ad hanne Menhammarsviken 13.11 (SSg).

Stenfalk *Falco columbarius*

Några fynd görs varje år under sträcktiden. 1 ex Älby hage 21.4 (UKi); 1 ex sträckande Prästvik, Lovön 29.10 (SSg); 1 hanne sträckande Svartsjövikens 16.9 (MOF)

Lärkfalk *Falco subbuteo*

En häckning konstaterades vid Kaggeholm där ett par matade ungar (UKi). 1 ex Menhammarsviken 16.6 (GMr); 1 ex Färentuna 27.6 (PEm); 1 ex Svartsjövikens 5.5 och 16.6 (MOF). 1 ad Prästvik, Lovön 1.8 (SSg); 1 ad

Mastområdet 13.8 (SSg); 1 ex Svartsjövikens 1.9 (MBm); 2 ex Malmvik 8.9 (MBm);

Rapphöna *Perdix perdix*

Fem ex sågs vid Lovö kyrka 13 augusti (RHg).

Vaktel *Coturnix coturnix*

Vakteln spelar numera årligen på Ekerö. 2 ex spelade väster om Svartsjövikens 1.6–18.6 (UAn m.fl.); 1 ex spelade öster om Svartsjövikens 10.7, 19.8 (JBk)

Vattenrall *Rallus aquaticus*

Endast ströobservationer under häckningstid i år. 1 ex Menhammarsvikens 1.4 (UKi); 1 ex Helgö kanal 1.4 (UKi); 1 ad Svartsjövikens 28.4 (MOF); 1 ex Svartsjövikens 14.5 (RHg). Svartsjövikens: 1 ex 2–19.8 (SSg m.fl.) och 4 ex 25.8 (MOF).

Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*

Även i år hördes en småfläckig sumphöna på Ekerö. En spelande vid Mastområdet 15 maj (RHg)

Kornknarr *Crex crex*

En spelande vid Menhammarsvikens 15 juni (MOF).

Rörhöna *Gallinula chloropus*

Två observationer, en ungfågel kom till det nyrestaurerade området vid Svartsjövikens 8 september (MOF). En fågel höll revir vid lertakten i Ölsta 21 juni (UAn).

Sothöna *Fulica atra*

Stora ansamlingar på grund av den föda som rördes upp under restaureringen. Max 140 ex 16 september (MOF) 150 ex Menhammarsvikens 7.1 (UKi); Drottningholmsbron: 3 ex 1.12 (SSg) och 2 ad 26.12 (USn).

Trana *Grus grus*

Inga fynd som indikerar häckning i år heller. Trana har tidigare häckat bl.a. vid Menhammarsvikens. 1 par Svartsjövikens 5.5 (MBm); 1 par Älby 15.5 (UKi). 11 ex Svartsjövikens 24.9 (MOF); 4 ex sträckande Ekebyhovsbacken 30.9 (MOF).

Mindre strandpipare *Charadrius dubius*

En del fynd under häckningstid, men inga konstaterade häckningar. Svartsjövikens: 1–2 ex spel 14–15.5 (SSg), 3 ex 19.5 (MNM), 3 ex 25.5 (GRd), 1 par 26.5 (MOF); 1 ex spel Adelsö 19.5 (GRd). 1 ex Menhammarsvikens 29.7 (UKi); 1 juv Svartsjövikens 8.9 (MOF)

Större strandpipare *Charadrius hiaticula*

Många småvadare hittade ner till de frilagda stränderna vid Svartsjövikens under september. 11 rastande fåglar 1 september och 2 rastande fåglar 16 september (MOF). 1 juv sågs även vid Menhammarsvikens 8 augusti (SSg).

Strandskata *Haematopus ostralegus*

Häcker ibland på små öar i de stora fjärdarna, men troligen inte årligen. Vid Gällstaö observeras arten ca 2–4 ggr per år: 1 ex 28.4, 18.5, 2.6 (JSI); 1 ex Älby Hage 28.4 (UKi); 1 ex Drottningholms slott 15.5 (RHg); 4 ex Adelsö 19.5 (GRd); 1 ex Drottningholms slott 19.6 (PEm); Menhammarsvikens: 1 ex 22.7 (MBm) och 1 ex 20.8 (MBm)

Ljungpipare *Pluvialis apricaria*

En ock på 130–150 ex rastade på Storängen, Svartsjövikens 3–10 maj (UAn m.fl.) Det händer ofta vid väderbakslag att vadarna stannar upp en tid. 10 ex Menhammarsvikens 20.8 (MBm); Svartsjövikens: 15 ex 25.8 (MOF), 12 juv 12.9

(UAn), 22 ex sträckande 16.9 (MOF); 28 ex Mastområdet 21.10 (SSg).

Kustpipare *Pluvialis squatarola*

Enstaka kustpipare rastar troligen årligen på Ekerö. Menhammarsviken: 2 ex 22.7 (MBm) och 1 ex 20.8 (MBm); 1 ad Svartsjövikens 12.9 (UAn)

Tofsvipa *Vanellus vanellus*

Mer än 50 fåglar sågs vid två tillfällen under året. 250 ex vid Menhammarsviken 22 juli (MBm) och 50–100 ex vid Mastområdet under hösten (SSg).

Småsnäppa *Calidris minuta*

Fynd under våren i inlandet görs inte årligen i Stockholms rapportområde. En rastande sågs i Bredlöt 26 maj (PEm). Under hösten gjordes fler fynd. Svartsjövikens: 2 juv 1.9 (MOF) och 4 ex 2–4.9 (MOF).

Mosnäppa *Calidris temminckii*

Väderbaksdrag under maj gjorde att många mosnäppor sågs kring Bredlöt. Svartsjövikens: 11 ex 14.5 (SSg), 5 ex Bredlöt 18.5 (PEm), 3 ex norra delen 19.5 (MNm), 7 ad 22.5 (SSg), 11 ex Bredlöt 23.5 (PEm), 16 ex Bredlöt 26.5 (PEm), 12 ex Bredlöt 27.5 (PEm), 7 ex Bredlöt 28.5 (MBm), 2 ad Bredlöt 29.5 (SSg); 5 ex Adelsö 19.5 (GRd). Under hösten 1 ex Svartsjövikens 25.8 (MOF).

Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

Småvadare sträcker årligen över Ekerö. Men det är bara när en bra rastplats erbjuds som de landar. Två fåglar rastade i Svartsjövikens 4 september (MOF) och två ungfåglar sågs tillsammans med kärnsnäppor i viken 8 september (MOF).

Kärnsnäppa *Calidris alpina*

Golfbanan vid Menhammarsviken utvidgades under året. De nysådda fälten lockade en hel del vadare under slutet av sommaren. En kärnsnäppa rastade där 22 juli (MBm). I Svartsjövikens sågs 1 juv 1.9, 4 ex 2.9, 6 ex 4.9, 5 juv 8.9 och 1 ex 16.9 (MOF).

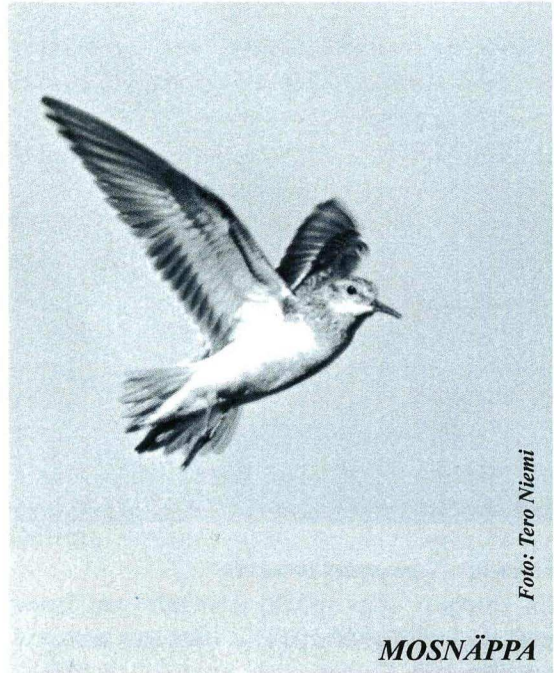

Foto: Tero Niemi

MOSNÄPPA

Myrsnäppa *Limicola falcinellus*

Myrsnäppa blev en ny art på Ekerö under 2001. Två fynd gjordes, en ad Bredlöt 29 maj (SSg). Under hösten sågs en fågel vid Svartsjövikens 6 oktober (PEm). Det är det senaste fyndet i Stockholms rapportområde och kanske det senaste i hela Svealand.

Brushane *Philomachus pugnax*

Flest brushanar rastade vid Svartsjövikens. Max 15 ex under våren 14 maj (SSg) och max 16 ex 2 september (MOF). 3 ex Menhammarsviken 20.8 (MBm); 2 hannar Mastområdet 14.9 (SSg).

Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*

Något färre spelade vid Svartsjövikens i år, 12 spelade 7 april (MNm). Under hösten rastade många på strandängarna, max 45 ex 16 september (MOF). Sista enkelbeckasinerna sågs 3 november, 5 ex (MBm).

Småspov *Numenius phaeopus*

Två rastande fåglar under våren, 1 ex vid Svartsjövikens 4 maj (UKi) och 1 ex Svartsjövikens 10 maj (MBm).

Storspov *Numenius arquata*

En storspov sågs på ängarna norr om Lovö kyrka 15 juni (MBm). Där häckade storspov tidigare och fyndet visar att lokalen fortfarande har en viss dragningskraft. 32 ex Säby gård 23.4 (PEm); 1 ex Tillflykten, Lovön 27.5 (IMI). Menhammarsviken: 1 ex 30.6 (K-GSd), 2 ex 29.7 (UKi), 2 juv 20.8 (MBm); 2 ex Svartsjöviken 25.8 (MOF).

Svartsnäppa *Tringa erythropus*

Två fynd förra året och fyra i år. 1 ex Svartsjöviken 5.5 (MBm); 1 ex Bredlöt 15.5 (MBm); 1 ex Svartsjöviken 22.5 (SSg); 1 ex Menhammarsviken 20.8 (MBm).

Rödbena *Tringa totanus*

Ett fynd årligen hittills. En juv rastade vid Menhammarsviken 20 augusti (SSg).

Gluttsnäppa *Tringa nebularia*

Liknande fyndbild som förra året. Svartsjöviken: vår, 1–9 ex 3.5–28.5, höst, 1–4 ex 19.8–16.9 (MOF). 3 rastade på Golfbanan Menhammarsviken 22 juli (MBm).

Skogssnäppa *Tringa ochropus*

Ett fynd under häckningstid, en skogssnäppa vid Torlundadammen 5 juni (UKi). 1–3 ex Svartsjöviken 7–21.4, 10.5 (MOF); Helgö kanal: 2 ex 8.4 och 4 ex 22.4 (UKi); 1 ex Svartsjöviken 25.8 (MOF).

Grönben *Tringa glareola*

Ett vinterfynd av grönben gjordes vid Mastområdet 19 november – 7 december, vilket är mycket ovanligt (SSg m.fl.). Fågeln höll till i ett dike söder om allén mot kyrkan och verkade pigg och oskadad. Svartsjöviken: 50 ex 5.5 (MBm), 40 ex 10.5 (SSg), 40 ex 14.5 (MOF), 40 ex 22.5 (SSg), 60 ex 25.5 (GRd). 15 ex Golfbanan, Menhammarsviken 22.7 (MBm); 2 ad Mastområdet 6.8 (SSg); 3 ad Menhammarsviken 8.8 (SSg); 8 ex Svartsjöviken 25.8 (MOF); 1 juv Svartsjöviken 8.9 (MOF).

Smalnäbbad simsnäppa *Phalaropus lobatus*

Ekerös första simsnäppa rastade söder om bron vid Svartsjöviken 25–26 maj (GRd, UKi)

Labb *Stercorarius parasiticus*

En labb sågs sträcka från färjan mellan Adelsö och Sjöängen 1 oktober (UAN). Det är första säkert bestämda fyndet av labb i kommunen.

Skrattmå *Larus ridibundus*

150 ex rastade vid Bredlöt 28 maj (MBm). En del påbörjade bobygge. 40 par misslyckades med häckningen på Fiskarholmen, Fiskarfjärden under juni. Predation av kråka var troligen huvudorsaken (JSI).

Vittrut *Larus hyperboreus*

Ekerös första vittut, en gammal fågel, flög åt väster över Menhammarsviken 8 oktober (SSg).

Skräntärna *Sterna caspia*

Sågs endast under vår och försommar. Annars brukar de ses fiska under sensommaren, men inte i år 1 ex Svartsjö kanal 10.4 (UAN och AAn); 1 ex Fiskarfjärden 20.6 (MBm).

Fisktärna *Sterna hirundo*

30 par misslyckades med häckningen på Fiskarholmen, Fiskarfjärden under juni (JSI).

Silvertärna *Sterna paradisaea*

Ses någon gång i inlandet under vårsträcket. En fågel flög i Svartsjöviken 10 maj (SSg).

Skogsduva *Columba oenas*

Hela 100 ex rastade vid Svartsjövikens 25 augusti (MOF).

Ringduva *Columba palumbus*

Några vinterfynd görs de flesta milda vint-rar. I innerstan sker övervintring de allt mer regelbundet. 3 ex Alby udde 3–5.1 (PEm); 2–3 ex Älby 14–20.1 (UKi). 500 ex Mastområdet 31.8 (SSg); sammanlagt 1320 ex sträckande Ekebyhovsbacken 30.9 (MOF).

Turturduva *Streptopelia turtur*

En juvenil fågel kring Wallenbergsmonumen-tet lockade fågelskådare från Stockholm under två dagar i september. Fågeln upptäcktes av John Sångberg 26 september.

Gök *Cuculus canorus*

Fler observationer av ropande gökar än förra året då endast två hördes. 2 ex Älby 11.5 (UKi); 1 ropande Väsby hage 27.5 (UKi); 1 ropande Bredlöt 28.5 (MBm); 1 ropande, Svartsjövikens 19.5 (MNm); 1 ropande Svart-sjövikens 27.5 (JSI), 1 par vid Svartsjövikens 1.6 (UKi, JSI); 1 ropande Igelvikens 10.6 (JSI); 1 ropande Menhammarsvikens 16.6 (GMr)

Hornuggla *Asio otus*

Tre fynd från olika håll av kommunen. En ropande Lovön under mars (Christer Flies-berg), ett ex Svartsjövikens 1 maj (MOF) och en jagande på Adelsö 21 juni (UAn)

Tornseglare *Apus apus*

Hundratals sträckte förbi Österby 11 augusti (MBm, UAn).

Härfågel *Upopa epops*

En härfågel gick i en hästhage vid Lunda under en eftermiddag i april (genom SSg). Troligen det andra fyndet på Ekerö.

Göktyta *Jynx torquilla*

Lika många ropande som förra året. 1 ropande Svartsjövikens 5.5 (MBm): 1 ropande Älby 13.5 (UKi): 1 ropande Lunda ängar, Lovön 17.5 (SSg); 1 ropande Thorslunda, Igelvikens 20.6 (GCd)

Mindre hackspett *Dendrocopus minor*

Det verkar som mindre hackspett häckar på några ställen på Ekerö. 1 ex Närlunda 8.1 (Christian Bronge), 1 ex Ekebyhovsbacken 21.1 (BDk); 1 hanne spelar vid Vattenverket, Lovön 10.2 (MBm); Älby: 1 ex 1.4, 16.4, 13.8 och 4.11 (UKi); 3 ex Tappström 25.6 (BDk); 1 par Mastområdet 25.12 (SSg).

Trädlärka *Lullula arborea*

Lika många fynd som förra året. 1 ex sjunger vid Sandudden 11.4 (UKi); 1 ex Svartsjövikens 6.5 (MBm); 1 ex sjunger vid Snorran, Munsö 14.5 (RHg); 2 ex Nora träsk 4.7 och Thorslunda 6.7 (PEm). Höst: 1 ex Ekebyhovsbacken 1.9 (MBm).

Sånglärka *Aluda arvensis*

120 ex rastade vid Svartsjövikens 29 september (MOF)

Backsvala *Riparia riparia*

Inga rapporterade bohål i år. Endast 10 ex vid Svartsjövikens 5 maj (MOF).

Ängspioplärka *Anthus pratensis*

2 ex i Mastområdet 15 november (SSg). Inga uppgifter om häckningar.

Rödstrupig pioplärka *Anthus cervinus*

Färre fynd i år, endast 2 juvenila rastande i Svartsjövikens 16 september (PEm). Förra årets sågs sex ex.

Citronärkla *Motacilla citreola*

En 2K hanne upptäcktes av Karl-Erik Fritzén under eftermiddagen 15 juni. Fågeln visade sig sedan samhäcka med en gulärkla och fick åtminstone ut två flygga ungar. Citronärklan satte Menhammarsvikens på den svenska fågel-kartan under 2001. Tidigare finns det drygt fem fynd av samhäckningar i Sverige. Den har samhäckat i Kungsör två gånger under 80-talet och även vid Västerfärnebo i Västmanland har samhäckning skett. Citronärklan ökar utbredningen västerut och häckar i Finland med några par. I Stockholm är det åttonde fyndet. (Se även notis på sid 20.)

Gulärta *Motacilla flava*

Fem par häckade i år runt Menhammarsviken (GDk). 1 par Bredlöt 15–28 maj (MOF).

Sädesärta *Motacilla alba*

Ett större antal sågs vid Ekebyhovsbacken 7 april då 40 ex rastade (BDk). 300 ex rastade vid hästgarna längs Menhammarsviken 20 augusti (MBm).

Sidensvans *Bombycilla garrulus*

Sex flockar på över tio ex. sågs i år. 20 ex Jungfrusundsåsen 7.1 (BDk); 50 ex Tappström 24.1 (UAN); 40 ex Menhammarsviken 4.2 (LBBE); 65 ex Tappström 25.10 (UAN); 20 ex Gällstaö 9.12 och 15 ex 27-29.12 (JSI).

Gärdsmyg *Troglodytes troglodytes*

Åtta gärdsmygar noterades under den milda december 2000 in i 2001. Endast ett fynd i december. 1 ad Tomten 5.1 (BDk); 1 ex Jungfrusundsåsen 13.1 (BDk); 3 ex Svartsjövikens 20.1 (MOF); 2 ex Eldgarnsö 20.1 (MOF); 1 ex Älby 4.2 (UKi); 1 ex Svartsjövikens 8.12 (JWn).

Rödhake *Erithacus rubecula*

Totalt fem vinterfynd 2000–2001. 1 ex Eldgarnsö 20.1 (MOF); 1 ex Svartsjövikens 20.1 (MOF); 1 ex Älby 17.2 (UKi); 1 ex Sjöängen, Munsö 27.2 (UAN); 1 ex Kärsön 3.3 (PJn)

Blåhake *Luscinia svecica*

Ett tidigt vår fynd vid Lovö kyrka där en hanne sågs 5 maj (SSg, RHg). Fler höstfynd än förra året. Mastområdet: 1 ad hanne 23.8 (SSg), 4–5 ex 31.8–2.9 (SSg), 1–3 ex 11–16.9 (SSg), 1–2 ex 27.9–3.10 (SSg); Svartsjövikens: 1 ex östra delen 1.9 (MBm), 1 ex östra delen 12.9 (UAN), 1 ex norra delen 16.9 (MOF)

Buskskvätta *Saxicola rubetra*

Hela 15 ex rastade runt Svartsjövikens 25 augusti (MOF).

Stenskvätta *Oenanthe oenanthe*

Totalt 30 rastande runt Svartsjövikens 16 september (MOF).

Dubbeltrast *Turdus viscivorus*

26 ex sträckte förbi Ekebyhovsbacken 30 september (MOF). 1 ex Säby Hill 21.1 (PEm); 1 ex Eldgarnssundet 10.2 (MBm), 10 ex Eldgarnsö 21.1 (UKi)

Gräshoppsångare *Locustella naevia*

Inget fynd från Svartsjövikens där åtminstone 5 ex sjöng förra året. Menhammarsviken: 1 ex sjöng längst i sydost 15.6 (MBm) och 1 ex vid träningsbanan 15.6–11.7 (MOF).

Härmsångare *Hippolais icterina*

Två sjungande fåglar, en vid Helgöbron 25 maj (UKi) och en vid Stavsund 2 juni (UKi).

Kärrsångare *Acrocephalus palustris*

Första sjungande på Ekerö på många år vid Eldgarnssundet 21 juni (UAN).

Foto: Tero Niemi

KÄRRSÅNGARE

Trastsångare *Acrocephalus arundinaceus*

En ringmärkt fågel sjöng alldeles norr om bron i Svartsjövikens. Lite senare sjöng det en fågel vid bron som eventuellt inte var ringmärkt. Det kan alltså ha varit fråga om två trastsångare 19–29 maj (MOF).

Svarthätta *Sylvia atricapilla*

Två hanar vid Eldgarnsö 11 mars (LSg). Kanske första vinterfyndet på Ekerö.

Lövsångare *Phylloscopus trochilus*

Många rastande fåglar i Svartsjövikens under förhösten. Kanske kan det vara ett lämpligt ställe att ringmärka på. 100 ex 25 augusti, 39 ex 1 september och 45 ex 8 september (MOF).

Skägges *Panurus biarmicus*

Ett vinterfynd då skägges observerades i Menhammarsvikens 3 januari (GRd). 10 ex Svartsjövikens 21.4–5.5 (MOF), 2 ex Menhammarsvikens 20.6, 28.5 (Klas Karp, MBm). Max 45 ex Svartsjövikens 6.10 (MOF); 14 ex Helgöbron 24.10 (UKi)

Törnskata *Lanius collurio*

Tio ex rastande vid Svartsjövikens 25 augusti (MOF)

Varfågel *Lanius exubitor*

Minst fem varfåglar övervintrade på Ekerö. Till december var de tillbaks på de vanliga platserna. 1 ex Säby gård 10–14.1 (PEm); 1 ex Kärsödragsvikens 20.1 (MOF); 1 ex Norrsundet 21.1 (UKi); 1 ex Menhammarsvikens 27.1 (LBBe), 1 ad Menhammarsvikens 30.1 (BRn); 2 ex Svartsjövikens 30.3 (MOF); 1 ex Lovö kyrka 7.4 (MBm); 1 ex Norrby, Lovön 7.4 (RHg); 1 ex Svartsjövikens 26.9 (SSg); Svartsjövikens: 2 ex 3.11 (MBm) 1 ex 10.11 (UKi); 1 ex Ekebyhovsbackens 30.9 (MNm); 1 ex Menhammarsvikens 8.12 (JWn)

Nötkråka *Nucifraga caryocatactes*

En observation under häktid, 1 ex i Stavsund 1 juli (UKi). Dessutom Älby: 2 ex 22.8, 1 ex 16.9, 16.12 och 23.12 (UKi).

Råka *Corvus frugilegus*

Sju fynd 2001: 1 ex Menhammarsvikens 9.4 (UKi); 1 ex Svartsjövikens 10.4 (MOF); 1 ex sträckande Lambarudd 9.5 (MOF); 1 subad Svartsjövikens 12.5 (MOF); 7 ex Mastområdet 7.10 13:15 (SSg); 2 ad Lovö kyrka 13.10 12:50 (MOF); 1 ad Svartsjövikens 14.10 (BDk).

Stare *Sturnus vulgaris*

Större ansamlingar sågs vid två tillfällen, 300 ex i Svartsjövikens 5 augusti (MOF) och lika många vid Mastområdet under hösten (SSg). Vinterfynd: Älby: 14 ex 14.1 och 5 ex 20.1 (UKi); 15 ex Lovö kyrka 20.1 (MOF).

Bofink *Fringilla coelebs*

30 september räknades 1 760 sträckande bo/bergfink vid Ekebyhovsbackens. Vinter: 2 hanar Ekebyhovs slott 5.1 (BDk); 2 ex Älby 14.1 (UKi); 2 ex Törnby 20.1 (JBk), 1 ex Gällstaö 22.12 (JSI).

Bergfink *Fringilla montifringilla*

Cirka 250 ex rastade vid Mastområdet 15 oktober (SSg). Flera vinterfynd i år, förra året sågs bergfink inte under hela vintern. Vinter: 7 ex Gällstaö 1.1 (JSI); 20 ex 5.1, 6 ex, 21.1, 1 ex 3.2 Ekebyhovsparkens (BDk); 6 ex Älby 19.1 (UKi); 1 hona Sångs Säby 13.1 (PEm); 1 hane Ekebyhovs slott 2.3 (BDk); 2 ex Älby 20.1 (UKi) 1 ex Gällstaö 22.12 (JSI).

Steglits *Carduelis carduelis*

Många vinterfynd i år. Steglitsen häckar nog på fler lämpliga lokaler på Ekerö. 15 ex Mastområdet 14.9 (SSg); 15 ex Ekebyhovsbackens 28.10 (MBm); 30 ex Svartsjövikens 24.9 (MOF); Häckningstid: 1 ex sjungande Svartsjövikens 30.3 (MOF); 1 ex Mastområdet 17.5 (SSg); 2 par Menhammarsvikens 28.5 (MBm); Vinter: 4 ex Sångs Säby jan–feb (PEm); 2 ex Menhammarsvikens 3.1 (GRd); 10 ex Ekebyhovsbackens 13.1 (BDk); 20 ex på matning Älby 3.2 (UKi); 4 ex matning Närlunda 3.2 (LBBe); 2 ex Eriksten Skärvik 18.2 (AEn); 6 ex Mastområdet 23.12 (SSg).

Hämpling *Carduelis cannabina*

Steglits och hämpling verkar ha en liknande fyndbild på Ekerö. Svartsjövikens: 40 ex 25.8 (MOF) och 30 ex Svartsjövikens 29.9 (MOF); 25 ex Mastområdet 3.10 (SSg). Häckningstid: 1 par Menhammarsviken 22.4 (BDk); 2 ex Mastområdet 17.5 (SSg); 1 par Svartsjövikens 26.5 (MOF).

Vinterhämpling *Carduelis flavirostris*

Fler fynd i år, men det kan bero på ökande skådaraktivitet. 4 ex Svartsjövikens 24.9 (MOF); 1 ex Mastområdet 27.9 (SSg); 1 ex sträckande Ekebyhovsbacken 28.10 (MBm); 4 ex Mastområdet 19.11 (SSg); 1 ex Mastområdet 25.11 (SSg).

Gråsiska *Carduelis flammea*

Hela fem flockar över 50 ex varav en med mer än 300 fåglar. 60 ex Ekebyhovsbacken 13.1 (BDk); 50 ex Svartsjövikens 17.3 (MOF); ca 300 ex Svartsjö kanal 11.3 (UKi); 60 ex Mastområdet 31.10 (SSg); 61 ex Bredlöt 3.11 (MBm).

Brunsiska *Carduelis flammea cabaret*

Sex fynd av denna sydliga ras av gråsiska. 4 ex Nora bruk 8.2 (UAn); 4 ex Svartsjövikens 17.3 (MOF); 1 ex Mastområdet 27.9 (SSg); 1 ex Ekebyhovsbacken 30.9 (MNm); 1 ex Mastområdet 3.10 (SSg); 1 ex Bredlöt 3.11 (MBm).

Snösiska *Carduelis hornemanni*

Två fynd i år. En ad hanne Nora bruk 8 februari (UAn) och en fågel vid Mastområdet 4–7 november (SSg m.fl.).

Mindre korsnäbb *Loxia curvirostra*

Fem ex vid södra delen av Svartsjövikens 14 oktober (MOF).

Obestämda korsnäbbar *Loxia sp.*

Det var lite rörelse av korsnäbbar under hösten. Några flockar kom även förbi Ekerö. 4 ex sträckande Svartsjövikens 20.10 (MOF); 10 ex sträckande Ekebyhovsbacken 30.9 (MOF) 6–10 ex flera obsar Älby okt–nov (UKi).

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

Rosenfinken har gått tillbaks på senare år i hela stockholmstrakten. 1 sjungande Menhammarsviken 15.6 (UKi); 1 ad hanne Ekebyhovs slott 24.6 (BDk); 1 ex Sänga Säby 1.8 (PEm).

Tallbit *Pinicola enucleator*

Tre fynd: 7 ex Vargskog 9.1 (PEm); 10–12 ex Jungfrusundsåsen 13–14.1 (BDk); 3 ex sträckande Lullehovsbron 10.2 (MBm)

Stenknäck *Coccothraustes coccothraustes*

Stenknäcken är en av karaktärsarterna på Ekerö. Ca 30 ex på matplats i Älby under vintern (UKi); 1–4 ex Gällstaö jan–feb, och dec (JSI); 1 ad Ekebyhovs slott 21.1 (BDk); 1 ex Österby 24.1 (UAn); 2 ad Tappström 3.2–2.3 (BDk); 3 ex södra delen, Svartsjövikens 30.3 (MOF); 1 par Jungfrusundsåsen 31.3 (BDk); 2 ad par Ekebyhovsbacken 1.4 (BDk); 1 ex södra delen, Svartsjövikens 7.4 (MNm); 2 ex Ekebyhovsbacken 7.4 (MBm); 6 ad Drottningholms slott 22.4 (BDk); en familj med 4 ungar Älby 2.7 (UKi); 5 ex Svartsjövikens 6.10 (MOF); 1 ex Närlunda 22.12 (LBBe).

Snösparv *Plectrophenax nivalis*

Endast en observation då en flock på 24 ex sågs vid Mastområdet 3 november (SSg).

Obsertvatörer

Ulf Aronsson: UAn, Jan Björk: JBk, Martin Bergström: MBm, Laine Boresjö Bronge: LBBe, Bertil Dolk: BDk, Gunnar Dolk: GDk, Glenn Cornland: GCd, Astrid Edin: AEn, Patrik Engström: PEm, Anders Eriksson: AnEn, Ragnar Hellspong: RHg, Peter Jonsson: PJn, Rickard Jonsson: RJn, Robert Kavhed: RKd, Urpo Könnömäki: UKi, Johan Leppänen: JLn, Ingegerd Marshall: IMI, Greg McIvor: GMr, Mäläröarnas Ornitologiska Förening: MOF, Micke Nederman: MNm, Gösta Reiland: GRd, Bo Rosén: BRn, Svenne Schultzberg: SSg, Karl-Gustav Sjölund: K-GSd, Jan Sondell: JSI, Lasse Sunnerstig: LSg, Ulf Svahn: USn, Jan Wernerman: JWn.

Verksamhetsberättelse för 2001

Ulf Aronsson

Styrelsen för Mälarearnas Ornitologiska Förening (MOF) lämnar härmed berättelse för verksamhetsåret 2001.

Organisationsfrågor

Styrelse

Urpo Könnömäki - ordförande

Jan Sondell - vice ordförande samt
studieansvarig

Jan Björk - kassör

Ulf Aronsson - sekreterare

Gösta Reiland - informationsansvarig

Laine Boresjö Bronge - ledamot

Martin Bergström - ledamot

Bertil Dolk - ledamot

Revisorer

Torsten Wellander, ordinarie

Torbjörn Alm, ordinarie

Gudrun Skoglund, suppleant

Valberedning

Magnus Furst, sammankallande

Staffan Wolter

Per Öhman

Kontaktpersoner

Svartsjögruppen: Martin Bergström,
Jan Sondell

Fågelobservationer: Martin Bergström

Programansvariga: Ulf Aronsson, Martin
Bergström och Urpo
Könnömäki

Naturvårdsfrågor: Urpo Könnömäki

Årsskriften: Laine Boresjö Bronge

Antal medlemmar

Antalet medlemmar 2001-12-31 var 76 stycken.

Medlemsavgift

Medlemsavgift för fullbetalande medlem var 100 kronor, familjemedlem 50 kronor och ungdom under 18 år 50 kronor.

Ekonomi

Föreningens ekonomi framgår av separat redogörelse.

Styrelsesammanträden

Styrelsen har haft fem sammanträden under året.

Årsmöte

Årsmöte hölls den 15 mars i ISS lokaler på Bryggavägen 5, Ekerö.

Programblad

Ett vårprogram och ett höst/vinterprogram har utkommit.

Veckobrev

Genom veckobrev har de medlemmar som anmält sitt intresse fått ta del av fågelaktuellt i kommunen. Veckobreven sammanställs av Martin Bergström.

Exkursioner och föreningsmöten

Under året har föreningen arrangerat elva exkursioner och två innekvällar. Svartsjöviken, Lovö, Hjälstaviken är platser som har besökts. Andra aktiviteter som har stått på programmet är sträckräkning, nattsångarlyssning,

artrally och ”efter jobbet-skådning”. Innekvällarna har handlat om verksamhetsplanering med presentation av inventeringsresultat från Svartsjöviken samt föredrag av Patrik Engström om rovfågelsträck i Israel.

Svartsjöprojektet

Föreningen har även detta år aktivt deltagit i Svartsjöprojektet vad gäller planering av åtgärder och inventering av fågelfaunan. Bränning av vass och förna vid viken utfördes av föreningen tillsammans med närboende i området. Under hösten genomfördes restaurering av våtmarksbetet med hjälp av flera olika markbearbetande traktorer och amfibiemaskiner. Under 2002 ska ett fågeltorn stå klart och en vandringsled iordningställas runt viken.

Årsbok 2000

Föreningen har arbetat med framtagande av en årsbok. Den var klar vid årets slut. Skriften trycktes i färg i B5-format och innehöll 40 sidor. Den fick ett mycket positivt mottagande i första hand bland kommunens innevånare.

Några avsluningskommentarer

Kunskapen om Mäläröarnas fågelfauna har ökat ytterligare under året mycket tack vare medlemmarnas idoga inventeringsarbete vid Svartsjöviken samt organiserade sträckräkning. Mycket finns dock kvar att utforska om fågelfaunan på Mäläröarna och föreningen ser fram emot kommande ornitologiska aktiviteter och då framförallt de fortsatta inventeringarna vid Svartsjöviken. År 2001 blev också det år då Mäläröarna besöktes av många fler ornitologer än tidigare år. Den ökade besöksfrekvensen beror bl a på den fina publicitet Projekt Svartsjöviken fått och att det nu finns fungerande rapportering och publicering av vilka fåglar som observeras på Mäläröarna. Ett par mycket trevliga rariteter upptäcktes också på öarna och där den långstannande citronärflan vid Menhammarsviken fick många utom-

socknens att besöka öarna och upptäcka dess ornitologiska kvalitéer. Även turturduvan på Lovö fick många i Stockholmsområdet att förlänga sin lunchrast. Under hösten genomfördes den efterlängtdade restaureringen av våtmarksbetet runt Svartsjöviken och alla är mycket nöjda med resultatet. Här har föreningen gjort ett mycket bra arbete med bl a framtagande av plan för restaureringsarbetet. Under våren 2002 får föreningen förhoppningsvis sitt fågeltorn vid Svartsjöviken. Tornet kommer säkert att bli en träffpunkt för många medlemmar och ge fina möjligheter att spana av viken med dess strandängar efter nyanlända fåglar eller lyssna efter spelande dubbelbeckasin en kväll i maj.

Foto: Jan Somell

Det gamla provisoriska tornet

Föreningsnytt

Under denna rubrik rapporteras i fortsättningen olika aktiviteter i Mälaren Ornitologiska Förenings regi, t ex från möten, exkursioner, tävlingar m.m. Om det blir någon rapport beror främst på om Du själv vill skriva. Vill ingen skriva blir det heller inget publicerat. Allt bygger på frivillighet !

Vi bryr oss inte så mycket om almanackan. Allt som finns i manuskript strax innan "Fåglar på Mälaren" är klar för tryckning ett visst år kommer med. På så sätt försöker vi bli lite mer aktuella – även om det här är fråga om en årsskrift.

Uggleexcursion i Norduppland

23-24 februari 2002

Efter fredagens kraftiga vinterstorm med rejält snöfall, var det osäkert om uggeturen skulle bli av. Deltagarna höll telefonkontakt under dagen och slutligen bestämde vi oss för att chansa. Det blev sex varmt klädda och välrustade deltagare inklusive undertecknad som samlades kl. 16 för att som första stopp lyssna efter berguv någon mil nordost om Uppsala. Uven gäckade oss men vädret stabiliserades och det blev vindstilla och stjärnklart med halvmåne.

På isiga vägar gick färden vidare mot Gimo–Hargområdet där vi stannade till 8-10 gånger utefter Kolmoravägen och Harghamnsvägen. Det gav bra utdelning, tre slagugglor, fyra pärlugglor, en kattuggla samt en sparruggla, den senare hörde tyvärr endast av två deltagare.

Efter att vi lockat svarade en slagugglehanne dovt inte långt från oss, snart visade han sig i en tall ca. 15-20 m från oss. Där kunde vi beundra honom i ungefär tio minuter. Någon av deltagarna påpekade att han hade ett mycket sött ansikte, som inte stämde med hans ibland ilska uppträdande. Medan vi stod och beundrade honom ringde Peter Hunger och lovade att visa oss slaguggla på riktigt nära håll. När vi hämtade honom hördes en kattuggla i hans trädgård.

Redan vid första uppehållet på en till isgata förvandlad väg till Forsmark visade han en slagugglehona, inte mer än tio meter från oss.

Hennes läte fick det att kittla i nackhåret. Nästa stopp gav ett slagugglepar som flög över våra huvuden och lät oss höra hela sin repertoar av läten. En fantastisk upplevelse i månsken och i en i övrigt tyst skog. Det är som Peter sade inte så konstigt att folk i gamla tider fantiserade om bergatroll.

Hemfärden gick över Film och Österbybruk, där ett stopp gav berguv på väldigt långt håll.

Vi lämnade mycket nöjda ugglemarkerna den här gången. En sista chansning på Uppsala-uvan gav dock inget.

Jag själv och MOF vill rikta ett stort tack till Peter Hunger, för all hjälp med att leta upp och visa alla ugglorna.

Janne Björk

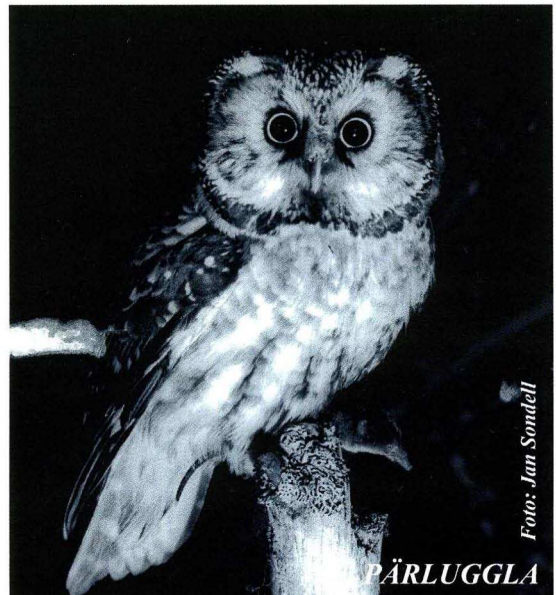

Foto: Jan Sundell

PÄRLUGGLA

Observationslistor

Sedan föreningen bildats har vi diskuterat olika observationslistor. Artlistor sporrar många att skåda mera på udda lokaler och udda tider. Finns det några skogshöns kvar på Ekerö? Kan man se talltita vid Svartsjövikens o.s.v.? Det är ingen konkurrens. Vi hjälper varandra. Hittar någon en rastande sjöorre eller flöjtande sommargylling har vi en telefonkedja och SMS-lista så att alla får informationen snabbt. Här följer några listor som kommer att uppdateras i årsböckerna. Saknar du någon så skicka in till nästa årsbok. Totalt har ca 233 arter setts på Ekerö.

Ekerölistan

Urpo Könnömäki	212
Jan Björk	195
Martin Bergström	186
Svenne Schultzberg	185
Ulf Aronsson	172
Laine Boresjö Bronge	138

Lovölistan

Svenne Schultzberg	162
--------------------	-----

Menhammarslistan

Svenne Schultzberg	119
--------------------	-----

Svartsjölistan

Jan Björk	174
Martin Bergström	154
Ulf Aronsson	154
Svenne Schultzberg	121

Tomtlistan

Urpo Könnömäki	151
Jan Björk	115

Flygfoto taget av Svartsjövikens den 15 mars 2002. Den blå bården som skapats innanför vassen av markbearbetningen syns tydligt.